

ÇOCUK VE IRMAK

Henri Bosco

♥
CAN

ÇOCUK VE IRMAK

Henri Bosco

İKİNCİ BASIM

CAN YAYINLARI GENÇLİK DİZİSİ : 18

Bu kitap 1982 yılında Ersa Ofset'te basılmıştır.

ÇOCUK VE IRMAK

Henri Bosco

Türkçesi
ÖZDEMİR İNCE

Resimler
SAADET CEYLAN

CAN YAYINLARI

Ankara Caddesi 40, kat 2, Cağaloğlu, İstanbul
Telefon: 28 61 13

**Bu çevirinin ve bu kitaptaki resimlerin yayın hakları
Can Sanat Yayınları Limited Şirketi'ndedir**

S U N U Ş

Genç Pascalet (1) serüvene düşkündür. Ama yaşadığı Provence (2) bölgesinde onu en çok ilgilendiren şey bir ırmaktır.

Pascalet bir gün evinden uzaklaşır ve sizin de kestirebileceğiniz gibi doğruca bu gizemli, büyüleyici ırmağa gider.

Bargabot (3) adında bir tanıdıkları bu ırmakta kaçak balık avlamaktadır, birbirinden güzel balıklar.

Merakı, serüven tutkusu karşılıksız kalmayacaktır. Çünkü sadece doğa görünümüleriyle, kokularla, hayvanlarla karşılaşmayacak, üstelik çingenelerin kaçırdığı Gatzto adlı olağanüstü bir çocukla da tanışacak ve küçük Pascalet onu kurtarmayı başaracaktır.

Evet, iki çocuk birlikte kaçacaklar. Doğanın içinde tek başlarına, kendi gereksinimlerini kendileri karşılayarak, iki küçük Mohikan (4) gibi mutlu, günlerce, günlerce yaşayacaklar.

Sonunda, hiç kuşkusuz, Pascalet ile Gatzto birbirlerinden ayrılacaklar; ama geçici bir ayrılık olacak bu. Bir süre sonra tekrar karşılaşacaklar ve bir daha ayrılmamak üzere iki kardeş olacaklar.

«Çocuk ve Irmak» ın yazarı Henri Bosco (5), 1888 yılında, Güney Fransa'nın Avignon (6) ilinde doğdu. Babası taş yontucuydu, aynı zamanda çalgı yapıp satardı.

Bosco roman yazmaya yedi yaşında başladı. İlk ve orta öğrenimini doğduğu yerde tamamladıktan sonra, İtalyan dili öğrenimi gördü. Birçok yerde İtalyanca öğretmenliği yaptı. Otuz yaşında yakın roman ve çocuk kitabı yazdı.

-
- (1) Paskale.
 - (2) Provans.
 - (3) Bargabo.
 - (4) Kuzey Amerika'da bir yerli boyu.
 - (5) Anri Bosko.
 - (6) Avinyon.

Henri Bosco'nun yapıtlarına Şu 6d6ller verildi:

1945 — Renaudot 6d6l6,

1949 — B6y6kel6iler 6d6l6,

1953 — Ulusal Yazın B6y6k 6d6l6,

1959 — Gen6lik Yazın B6y6k 6d6l6,

1968 — Fransız Akademisi Yazın B6y6k 6d6l6.

**FRANÇOISE
DOMINIQUE
DANIELE CHABAS
için**

YASAĞA EĞİLİM

Ben küçükken köyde oturuyorduk. Oturduğumuz ev tarlaların ortasında yitmiş küçük bir çiftlik eviydi. Mutluluk içinde yaşıyorduk. Baba tarafından akrabamız olan Martine (1) Hala da bizimle birlikte oturuyordu.

Eski çağlardan kalmış bir kadın görünümü vardı Martine Hala'da: pike kumaştan hotoz ve kıvrımlı giysiler giyer, kemerinden gümüş makaslar sarkardı. İnsanlara, köpeğe, ördeklere, tavuklara, herkese ve herşeye egemendi. Bana gelince, sabahtan akşama kadar azarlanır, paylanırdım. Bununla birlikte, uslu, yönetilmesi kolay bir ço-

(1) Martin.

cuktum. Olursam olayım! O gene de azarlardı beni. Gerçekte, gizliden gizliye seviyordu beni. Böyle davranarak, en küçük fırsatta hemen ortaya çıkan sevgisini, sevgi duygusunu gizlediğini sanıyordu.

Çevremizde, tarlalardan, uzun servi çitlerinden, küçük bahçelerden, iki-üç küçük çiftlikten başka bir şey yok gibiydi.

Bu tekdüze görünüm içimi karartıyordu.

Ama biraz uzakta ırmak akıyordu.

Özellikle kışın, geceleri sık sık ondan söz edilirdi, ama onu hiç görmemiştim. Ekili tarlalarımıza yaptığı iyilik ve kötülüklere göre ailemizde önemli bir yeri vardı. Kimi zaman toprağı bitek-leştiriyor, kimi zaman da kötüleştiriyordu. Çünkü, galiba, büyük ve güçlü bir ırmaktı bu ırmak. Güzün, yağmurlar yağınca suyu yükseliyordu. O zaman, gürlemesi taa uzaklardan duyulurdu. Kimi zaman engelleri aşıyor ve tarlalarımız sular altında kalıyordu. Sonra, geride bir çamur örtüsü bırakarak geldikleri ırmak yatağına dönüyorlardı.

İlkbaharda, Alp Dağları'nda karlar eriyince başka sular da ortaya çıkıyordu. Çoğalan suların basıncı altında engeller yarıyor ve tarlalarımız göz alabildiğine sular altında kalıyor, göle dönüşüyordu. Ama, yazın, bunaltıcı sıcaklar bastırınca, ırmak buharlaşıyordu. O zaman, ırmağın içinde kum ve çakıl adacıkları oluşuyor ve güneşin altında buğu çıkartıyorlardı.

Hiç olmazsa böyle söylüyorlardı. Ortalıkta dolaşan söylentilerden öğreniyordum ancak.

Babam beni uyarmıştı:

— Eğlen, keyfine bak, istediğın yere git. İstedığın kadar yer var çevrede. Ama ırmak kıyısında

dolaşman yasak.

Ve annem eklemişti:

— Yavrucuğum, ırmakta kör kuyular var, içlerinde boğulursun. Kamışların arasında türlü türlü yılanlar, kıyılarında da Çingeneler var.

Irmağın artık aklımdan çıkmaması için bu kadarı yeterdi, gece-gündüz aklımdaydı. Düşündüğüm zaman, korkudan tüylerim diken diken oluyor, ama buna karşın onu görmek için karşı konulmaz bir istek duyuyordum.

Arada sırada bize bir kaçak balık avcısı uğrardı. Uzun boylu, kuru, ince uzun yüzlü bir adamdı. Canlı ve kurnaz gözleri vardı. Bütün vücudundan ustalık, yetenek ve güç fışkırıyordu: boğum boğum kollar, sert ayaklar, çevik parmaklar. Hiç gürültü yapmadan, bir gölge gibi ortaya çıkardı.

Babam:

— Hele bakın, Bargabot gelmiş, derdi. Bize balık getirmiş.

Gerçekten de.

Bargabot, içinde pırıl pırıl balıkların bulunduğu bir sepeti mutfak masasının üzerine koyardı. Balıklara hayranlıkla bakardım. Yosunların içinde gümüş renkli karınları, mavimsi sırtları, dikenli yüzgeçleri parıldardı.

Irmağın taptaze su hayvanlarıydı bunlar.

— Bargabot, bu kadar güzel parçaları tutmak için ne yapıyorsunuz?

Bargabot babama kaçamak yanıtlar verirdi:

— Ulu Tanrım yoksula acır Bay Boucarut (1), üstelik elim yatkındır.

(1) Bukarü.

Ondan daha fazla bir şey öğrenmek olanaksızdı.

Bir gün, evde yalnız olduğum sırada, Bargabot her zamanki gibi birdenbire ortaya çıktı. Bir çengele takılı kocaman bir tirsibalığı vardı elinde.

Bana:

— Bu senin için, al, onu sana veriyorum, dedi.

Sonra tuhaf tuhaf yüzüme baktı:

— Küçük, küçük, diye mırıldandı, iyi bir yüzün var senin, balıkçı yüzü. Hiç balık tuttun mu?

— Hayır, Bay Bargabot, ırmağa gitmemi yasakladılar.

Omuzlarını silkti.

— Yazık! Ama benimle olsaydın, kimsenin gitmediği iyi yerler gösterirdim sana, hele adalarda...

Bu günden sonra artık bir daha gözüme uyku girmedi.

Geceleri, sık sık, adaların kıyılarında, ormanların derinliklerine gizlenmiş, yerlerini sadece Bargabot'nun bildiği o büyülü köşeleri düşünüyordum.

Bazan, Bargabot bana mavi çelikten güzel olta iğneleri, çok güzel yontulmuş mantarlar gösterirdi.

Bargabot benim için büyük bir insandı; hayrandım ona. Bununla birlikte, kurnaz kurnaz parıldayan kül rengi gözleri içime korku salardı; ve bu korku yüzünden dostluğum içimde gizli kalmıştı.

Yanımda olduğu zaman biraz korkardım ondan, ama olmadığı zaman özlerdim onu. Avluda sandaletlerinin sesini duyduğum zaman yüreğim atmaya başlardı. Kendisine gösterdiğim ilgiyi he-

men anlardı. Ama buna aldırılmazmış gibi davranıyordu. Bu duruma üzülüyordum: Kimi zaman on beş gün görünmüyordu ortalıkta. Yerimde duramıyordum. Çılgın bir isteğe kapılıp ırmağa gitmek istiyordum. Ama babamdan korkuyordum. Şakası yoktu.

Kışın hava soğuktur, rüzgâr ulur, kar yağar, kırlarda koşmak nasıl da güzeldir. Ocağın önünde kendini iyi hisseder insan, yerinden kımıldamak istemez. Ama ilkbaharda rüzgâr yumuşaktır, hava hafiftir. İnsan havaya, devinime gereksinim duyar. Bu gereksinimi herkes gibi ben de duyuyordum. Alıp başımı gitmek isteği öylesine güçlüydü ki korkudan tirtir titriyordum.

Tutkuma yenilip bir sabah serüvene atılmam tehlikesi vardı. Ama henüz bir fırsat çıkmamıştı.

O da çıktı. Bakın nasıl.

Annem-babam birkaç gün evden uzaklaşmak zorunda kaldılar. Onların yokluğunda evin efendisi doğal olarak Martine Hala'ydı. Martine Hala'nın nasıl amansız, sert biri olduğunu söylemiştim; ama benimle yalnız kalır kalmaz, alabildiğine özgürdüm. Çünkü kendisi de özgür olmak istiyordu; gözlerini sabahtan akşama üzerimden ayırmasa kendisi de özgür olabilir miydi? Başkasına baskı yapıp ezen aynı şeyi kendisine de yapmış olur. Martine Hala biliyordu bunu. Bu nedenle, dilediğim gibi dolaşmam için özgür bırakıyordu beni.

Çünkü kendisi de habire dolaşıyordu. Evin içinde durmadan gidip geliyordu. Gündüzün dolaşıyordu; geceleyin dolaşıyordu; şafak vakti dolaşıyordu. Pıtı pıtı yürüyüşü güçlükle duyuluyordu.

Annem-babam evdeyken biraz rahat duruyordu, ama onlar gider gitmez dolaşmaya başlıyordu hemen. Artık ortalıkta görünmüyordu, bir odadan çıkıp ötekine girdiği duyuluyordu. Kimi zaman şarap mahzeninin karanlığına gömülüyor, kimi zaman da kilerde yitiyordu.

Neler yapıyordu acaba buralarda? Tanrı bilir! Gizemli gürültüler duyuluyordu: tahta yerinden oynuyor, sandık tepetaklak yuvarlanıyordu, hem de nasıl bir gürültüyle... Sonra sessizlik... Eski evimizde eğleşebileceği bir yığın oda bulunmasına karşın o tavan arasını yeğliyordu. Her öğle sonu çatıya çıkıyor, çoğu zaman karanlık basıncaya kadar orada kalıyordu. Orası onun en gözde sığınağıydı, cennetiydi. Keçi derisi kaplı, bakır çivilerle süslü eski sandıklar vardı orada. Yüz yıllık sandıklar. İçleri tıkkış tıkkış eski giysi doluydu: çiçekli ceketler, saten yelekler, sararmış danteller, işlemler, gümüş tokalı ayakkabılar, verniklenmiş çizmeler. Hele kadın giysileri! Kenarları sırma işlemeli, altın pullu, pembe ipekten! Kızıl kahverengi, ateş rengi, erguvan rengi kurdeleler! Hiç kuşkusuz renkleri atmıştı, eski eski kokuyorlardı, ama nasıl da güzeldiler! Hâlâ burcu burcu lavanta ve elma kokuyorlardı. Deli gibi tutkundum onlara. Tansıklar (harikalar) bu kadar değildi! Çivilerden aile büyüklerinin saygıdeğer portreleri sarkıyordu. Bir köşeye renk renk kapkacak yığılmıştı. Abanoz sandığın üzerinde iki gümüş sandal vardı. Döşemenin üzerinde, sararmış kâğıt kümeleri arasında, deri ciltli kitaplar yatıyordu, fareler kendilerine yuva yapmışlardı burasını... Nihayet, bir denizci amcanın, Hannibal amcanın armağanı sarkıyordu ta-

vandan: içi doldurulmuş, baş ve kuyruğundan tavana bağlı yaşlı bir timsah.

Martine Hala çatıya çıktığı zaman dünya yıkılsa umursamazdı. Kapısını iyice kilitliyordu. Peşinden gitmek yasaktı.

— Git, bahçede oyna, diyordu. Pırtıları yerleştireceğim.

Anlıyordum. Yalnız başına, aylak aylak, biraz evin içinde dolaştıktan sonra gidip kuyunun yanındaki incir ağacının altına oturuyordum.

Bir nisan sabahı, o iç kışkırtısı ansızın gelip beni işte o ağacın altında buldu. Benimle nasıl konuşacağını çok iyi biliyordu. Bir ilkbahar kışkırtısıydı. Sanırım, açık göklere, taze yapraklara, yeni açmış çiçeklere duyarlı olan birisi için en çekici kışkırtılardan biriydi.

İşte bu yüzden direncim kırıldı, boyun eğdim.

Tarlaların arasında yürümeye başladım. Ah! yüreğim nasıl da çarpıyordu! İlkbahar bütün görkemiyle parılıyordu. Kırlara açılan çit kapısını açtığım zaman, binlerce ot, ağaç, taze ağaç kabuğu kokusunun saldırısına uğradım. Küçük bir koruya kadar arkama dönmeksizin koştum. Koruda arılar dans ederek uçuyorlardı. Çiçek tozlarının uçtuğu hava kanatlarının titremesiyle çınlıyordu. Biraz ilerde, tepeden tırnağa kar gibi çiçeklerle donanmış bir badem bahçesi vardı, ağaçlarda yılın ilk üveyikleri dem çekiyordu. Bu güzellik karşısında başım dönmüştü.

Küçük küçük yollar beni sinsice kendilerine çekiyorlardı. «Gel! Birkaç adım daha atsan ne çıkar? İlk dönemeç hiç de uzak değil. Akdikenin önünde duracaksın.» Bu çağrılar aklımı başımdan alıyordu. Kuşlarla, mavi mavi boşluklarla yüklü iki çitin arasında kıvrılan bu patikalara doğru bir yürüyecek olsam, artık nasıl durabilirdim?

Yürüdükçe yolun gücünün tutsağı oluyordum. İlerledikçe daha da yabanılaşıyordu.

Giderek ekili tarlalar gözden kayboluyor, toprak daha da kayganlaşıyordu. Şurada burada boz renkli uzun otlar ve küçük söğütler bitmişti. Hava, aralıklı olarak, ıslak çamur kokuyordu.

Birden önümde bir bent yükseldi. Yığma topraktan yüksek bir bentti, üzerinde kavaklar vardı. Üzerine tırmandım ve ırmağı gördüm.

Geniştii ırmak, batıya doğru akıyordu. Karların erimesiyle yükselen güçlü sular, ağaçları sürükleyerek akıyordu. Ağaçlar ağır ve boz renkliydiler. Bazan durup dururken oluşan bir burgaç yukarılardan kopup gelen bir enkazı yutuveriyordu. Yolları-

na bir engel çıktığı zaman homurdanıp gürüldüyorlardı. Beş yüz metre genişlikteki ırmakta, kocaman kitleleri tek bir parça halinde kıyıya doğru ilerliyordu. Ortada, daha sert bir akıntı suların balçığını yarararak ilerliyordu. Gördüklerim bana o denli korkunç göründü ki titredim.

Aşağıda, akıntıyı ikiye bölen bir ada yükseliyordu. Sık söğütlerle kaplı dik yamaçlar oraya yanaşılmasını güçleştiriyordu. Üzerinde bol miktarda kayın ağacı ve kavaklar olan geniş bir adaydı. İrmağın sürükleyip getirdiği fideler, uç kesimine yığılıyordu.

Gözlerimi kıyıya çevirince, hemen ayaklarımın ucunda, bentin altında, küçük bir koyun bir ince kum plajını koruduğunu gördüm. Sular burada yatışıyordu. Bir ölü noktaydı burası. Oraya indim. Kurtbağrıları, devsel sorgun ağaçları, tirşe rengi akça ağaçlar bu sığınığın üzerinde bir tonoz oluşturuyorlardı.

Alacakaranlığın içinde binlerce böcek uğulduyordu.

Kumların üzerinde çıplak ayak izleri görülüyordu. Sudan bente doğru ilerliyorlardı. Derin ve geniş izlerdi bunlar. Sanki hayvan izleriydi. Korktum. İssiz ve yabanıl bir yerdi burası. Suların uğultusu duyuluyordu. Bu görünmeyen koya, bu gizli kumsala gidip gelen kimdi acaba?

Karşıda, ada sessiz duruyordu. Bununla birlikte görünüşü bana tehlikeliymiş gibi geldi. Kendimi yalnız, zayıf, terkedilmiş hissettim. Ama çekip gidemiyordum. Gizemli bir güç beni bu yalnızlığın içinde tutuyordu. Gizlenebileceğim bir çalılık araştırdım. Belki de biri gözetliyordu beni? Dikenli bir

ağaç topluluğunun altına sığındım. Burada, yumuşak toprak esnek ve yumuşak bir yosunla kaplıydı. Burada, gizlenmiş durumda, adayı gözetleyerek bekledim.

Başlangıçta hiçbir şey görmedim. Başımın üzerinde yaprakların gölgesi vardı; böcekler durmadan oynuyorlardı; bazan bir kuş uçuyordu; kumsalın kıvrımlarında yavaşlayan su akıyordu; zaman tekdüze geçiyordu ve hava ılıklaşıyordu. Uyukluyordum.

Uzun süre uyumuş olmalıyım.

Nasıl uyandım? Bilmiyorum. Gözlerimi açıp kendimi bu çalılığın altında bulunca şaşırđım, güneş alçalmıştı, akşam olmak üzereydi. Çevremde hiçbir şey değişmemiş gibiydi. Bununla birlikte, saklandığım yerde, bir şeylerin olmasını bekleyerek hareketsiz kaldım.

Birden, adanın ortasında, ağaç yaprakları arasında, mavî renkli ince bir duman yükseldi. Yüreğim çarpmaya başladı. Karşı kıyıyı dikkatle gözetledim, ama boşuna. Bir süre sonra duman azaldı; sanki görünmez toprak onu yutuyormuş gibi, ağaçlığın içinde yavaş yavaş çekiliyor gibiydi. Sonunda büsbütün silindi.

Akşam oluyordu. Sığınağımdan çıkıp kumsala döndüm.

Gördüğüm şey ürküttü beni. Kumların üzerinde gördüğüm ilk izlerin yanında, şimdi daha yenileri vardı. Demek ki ben uyurken sığınağımın yakınından biri geçmişti. Beni görmüş müydü acaba?

Şimdi kamışların arkasında gece yaklaşıyordu. Sazların ortasından birden bir kuş uçtu. Ku-

şun attığı çığlığı adadan gelen acılı bir inilti yanıtladı.

Kaçtım.

Eve ancak gecenin geç saatlerinde vardım.

Martine Hala'nın beni nasıl karşıladığını siz düşünün artık.

— Serseri! Haydut! Sokak köpeği!

Üzerimi kokladı:

— Çamur kokuyorsun.

— Ah! Şu saçlarının haline bak!

Saçlarım yaprak diken doluydu.

— Git tara saçlarını!

Hiç yanıtlamadan, süklüm püklüm gittim. Martine Hala'yı iyi tanıyordum. Öfkelenir, bağırır, çağırır. Ama o kadar.

— Hiç utanmıyor musun?

Doğal olarak utanıyordum tabii, ama utanan insan sesini çıkarmadan durur, ben de sustum.

— Babana söylesem, ne yapacağını bilirsin Pascalet (Pascalet benim adım)!..

Babamı gayet iyi biliyordum, ama Martine Hala'yı da biliyordum: «Haydut herif! Şükret ki Martine Hala'nın şu Pascalet kopuğuna sevgisi var! Sonra, baban da zamanında az haydutluk yapmadı!..»

Ürkütücü görünüşünün altında Martine Hala yumuşuyordu.

— Hiç kuşkusuz açsın?..

Acıkmıştım, aç olduğumu söyledim.

Kızartma tavasını hazırlarken:

— Elbette! diye homurdandı. Sabahın yedisinden beri!.. Zavallı! Başının döndüğüne bahse girerim...

Yalan söyledim:

— Evet, Martine Hala, bu kez başım dönüyor, ama pek fazla değil.

— Biraz çorba... İki domates... Ve sosis var... Başka bir şey yok...

Bir ayak sesi duyuldu. Bargabot mutfağa girdi.

Bana hiç böyle iri-yarı görünmemiştir. Üzerinde her zamanki yabancı havası vardı. Martine Hala heyecandan az kalsın tavayı düşürüyordu. Ama o bunun farkına bile varmadı.

— Size çamça balığı getirdim, dedi. Kızartın şunları. Bir bardak şaraba da hayır demem.

Ve masaya oturdu.

Martine Hala balık sepetini aldı.

Balıkların pullarını kazıdığı duyuldu. Tavada yağ duman çıkarmaya başladı. Bargabot'yu yemeğe çağırdık. Martine Hala şarap testisini, esmer ekmeği, sirkeyi getirdi.

Bargabot cebinden uzun bir bıçak çıkardı. Kocaman iki dilim ekmeği kesti, aralarına iki balık yerleştirdi ve bıçağıyla yiyeceğinin üzerine bir haç çizdi. Sonra yemeye koyuldu.

Ona bakıyorduk. Ağzından tek sözcük çıkmıyordu. Vücudundan ortalığa ırmağın kokusu yayılıyordu.

Yemek yemek aklımıza gelmiyordu. O bunu farkettiler. Gözlerimiz karşılaştı:

— Yemelisin, evlât, diye mırıldandı. Bu balığı (sizin için avladım. İrmaktan geliyor... ırmağı bilir misin?.. Adasını, içine gizlenilebilecek çalılıklarını?..

Sarardım. Martine Hala bana bakıyordu. Ama Bargabot balık tabağından en güzel balığı alıp be-

nim tabağıma koydu. Görülmemiş bir incelikle açıp kılçığını çıkardı ve etin üzerine birkaç damla zeytinyağıyla birazcık sirke damlattı.

— Herşeyi tamam artık, dedi. Gövdeye indirebilirsin.

Martine Hala biraz surat asıyordu. Yemek sessizlik içinde tamamlandı.

Tabaklar kaldırılınca, hâlâ ağzını açıp konuşmayan Bargabot masanın üzerine uzun bıçağının ucuyla tuhaf resimler çizmeye başladı. Bilinmedik balıklardı bunlar, kimilerinin dikenleri sivri sivri çıkmıştı, kimileri sadece kafadan ibaretti, obur ağızlarını boşluğa açmışlardı. Acayip yılanlar, su kaplumbağaları da vardı.

Martine Hala ve ben susuyorduk, bu garip yaratıklardan büyülenmiş gibiydik. Bargabot birden homurdandı.

— Havada fırtına kokusu var.

Az sonra uzaklardan gök gürledi.

Bargabot ayağa kalkıp:

— Size iyi geceler! Benim hemen gitmem gerek, yitirecek zamanım yok.

Ve hemen kayboldu.

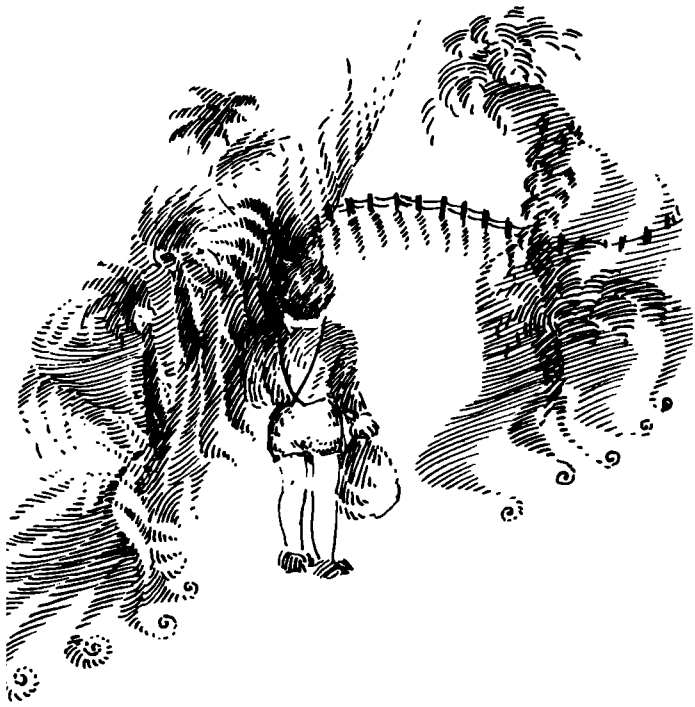
Bütün gece gök gürledi. Gökğürültüsü gücünü esirgemeksizin gürüldedi durdu. Boğuk güm-bürtüleriyle bütün kırları kapladı. Şimşekler ateşten bir makas gibi açılıp kapanıyordu. Üzerine yıldırım düşen bir çam ağacı kırılıp devrildi. Ev titriyordu. Zemin kat derinliklerinde gökğürültülerini yansıtıyordu. Yorganımın altına büzülmüş ırmağı düşünüyordum. Şimşeklerin mavi yalımları altında, uğursuz uğursuz parıldıyor olmalıydı.

Yağmur, rüzgârla, yanlamasına geldi, fırtınanın şiddetli saldırısı altında tepeden tırnağa inlemeye başlayan evi kırbaçlamaya koyuldu. Fırtına sabaha kadar sürdü. Sonra, homurdanarak uzaklaştı. Güneş bir bulutu deldi ve güçlü ışınlarıyla tarlaları aydınlattı.

Toprağın kurumması için üç uzun günün ısısı gerekti.

Bu üç gün boyunca yerimden kımıldamadım. Martine Hala tekrar tırısa kalktı.

Kendi tutkusuna öylesine kapılmıştı ki benim kaçışımın farkına bile varmadı.

A D A

Bir salı sabahı evden ayrıldım. Güneş yeni doğuyordu. Martine Hala hâlâ odasında uyuyordu. Gece yarısına kadar ortalığı kolaçan etmişti. Küçük bir çantaya yiyecek bir şeyler koymak için onun uykusundan yararlandım: incir, ceviz ve ke-nardan kesilmiş kocaman bir dilim ekmek aldım. Bir saat sonra ırmak kıyısındaydım.

O ne görkemli görünümdü! Irmağın suları durulmuştu. Rüzgârın iki küçük bulutu neşe içinde önüne katmış olduğu yıkanmış, pırıl pırıl gökyüzü, tepelere doğru hızla uzaklaşan duru sularda yansyordu. Siyah tepeli, ortadan akan korkunç

akıntı, parlak aynayı artık bulandırmıyordu. İrmak, yükselen güneşin pembeleştirdiği iki kıyısı arasında gülümsüyordu. Bir yalıçapkını kuşu ada boyunca uçuyor ve sabah meltemi kamışlar arasında esiyordu.

Bir kulübeye doğru ırmak boyunca çıktım. Dört temel kazığı kulübeyi suyun üzerinde tutuyordu. Kıyı ile kulübe arasında bir köprü vardı.

İçerde, bir hamağın üzerinde, kuru suyosunlarından bir ot minder vardı. Tavandan gerçek bir ağ sarkıyordu. Bir köşede mutfak gereçleri vardı.

«Balığa çıktığı zaman, Bargabot burada uyuyor» diye düşündüm.

Kulübenin altında küçük bir kumsal görünüyordu. Temel kazıklarından birine palamarla bağlanmış bir sandal sallanıp duruyordu.

Eskiydi, biraz çürümüştü sandal. İyi oturmuş tahtalarının arasından su sinsice sızıyordu. Teknede boya diye bir şey kalmamıştı. Uzun süredir güneş ve yağmurun altında kaldığı için kavlamıştı. Küreklerini almışlardı. Tiftiklenmiş bir ke-nevir ip tekneyi tutuyordu, su öylesine durgundu ki gevşek ip ırmağa batmıştı.

Bu rahatlık, bu dinginlik beni hemen baştan çıkarttı. Teknenin yanına indim ve kısa bir duraksamadan sonra ayağımı bordasına bastım; ağırlığımla yana yattı. Bu yana yatış beni heyecanlandırdı. Ama tekne hemen dengesini buldu. Ortasındaki peykenin üzerine sakınıyla oturdum ve artık kıpırdamadım. Tekne, su ve kıyı hiç devinmiyor gibiydi. Yüreğimi sıkın gizli heyecana karşın mutlu oldum.

Çünkü, sırtımı yalıya dönünce, önümde artık

ırmaktan başka bir şey görmüyordum. Kayıp gidiyordu. Biraz ilerde, aşağıda, akıntı yönünde, günün ilk ışıklarını alan ada, sabah sisinin içinden çıkmaya başlıyordu. Kavaklar, karaağaçlar ve kayınlar, ışık alan büyük yaprak kesimlerinin yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladığı karmakarışık bir yığın oluşturuyordu. Uçta, öfkeyle yarılan suların altından mavi bir kaya belirmeye başlamıştı. Su öfkeyle kaynıyordu. Ama adanın kıyısı öylesine pembeydi ve hafif meltemin altında, ağaçlarından, bitkilerinden, yaban çiçeklerinden öylesine kokular geliyordu ki hayranlıkla kendimden geçmiştim. Geçen akşamki gibi, ağaçların arasından gene duman yükseldi.

«Ateşi yakan Bargabot olmalı, diye düşündüm, anlaşılan bu gece balık tutmuş»... Neden adada değildim? Düşleyip duruyordum...

Tekne hareketsiz duruyordu. Kendimi güvenlik içinde hissettiğim bu küçük limana gözle görülebilir bir akıntı ulaşmıyordu. Öyleyse, devinimi beni büyüleyen kaygan ve sessiz suları gönlümce seyredebilirdim...

Kendimi, zaman ve yer kavramını yitirdim, giden kimdi, teknem mi yoksa ırmak mı, bilmiyordum artık. Tekne almış başını gidiyor muydu, yoksa şaşılacak bir güçle, akıntıya karşı, kürek kullanmaksızın ben mi götürüyordum onu? Kıyıdan nasıl ayrıldığımı artık Tanrı bilir, ama temel kazıklarının şimdiden uzaklarda kaldığını görüyordum... Uzaklaşıyorlardı... Uzaklaşıyorlar mıydı?..

Birden kendime geldim. Neredeydim? Tekneyi kulübeye bağlayan ip düşmüştü. Görünmez bir akıntıya kapılmış, başıboş gidiyordum. Geçerken

bir dal yakalamak istedim; ama beceremedim. Sar-sıntısız, yavaş yavaş, belli olmaksızın kıyıdan uzak-laşıyordum. Korkudan her yanım buz kesilmişti. Çünkü başlangıçta dingin olan su, tekne ilerledikçe akıntıya giriyordu. Uçsuz bucaksız ırmak örtüsü-nün üzerime hızla geldiğini görüyordum.

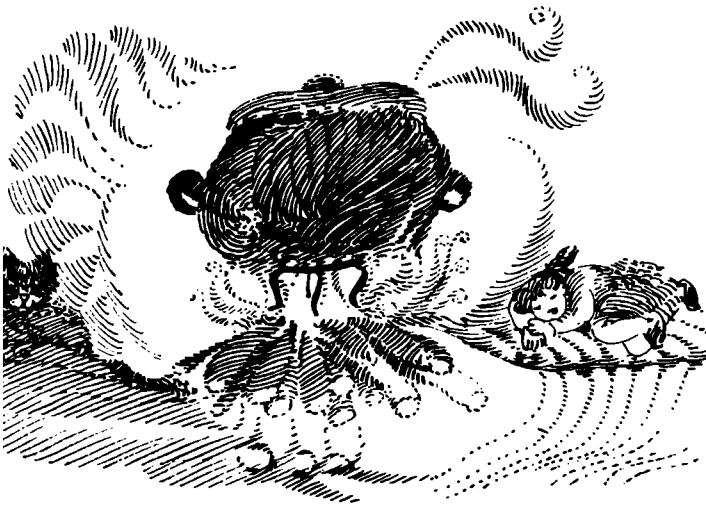
İrmak bütününüyle yürüyordu sanki. Derin kit-lesi, suların kaynayarak ikiye ayrıldığı adanın ucunda yükselen sığ kayalığa doğru sürüklüyordu beni.

İrmağın öfkesi gittikçe yükseliyordu. Sular yaşlı tekneyi giderek daha hızla sürüklüyorlardı. Yarıklardan içeri su giriyordu. Geniş burgaçlar tekneyi yandan alıp kendi çevresinde döndürüyorlar-dı. Karnı su akıntısına geldiği zaman tehlikeli bir şekilde ilerliyordu. Doğruca sığ kayalığa gidiyor-dum. İşin korkunç yanı bana doğru hızla ilerliyor-du. Gözlerimi kapattım. Su gürüldedi, sonra bir burgaça giren tekne ağır ağır çark etti. Bir sürtün-me tekneyi sarstı. Bir çakıl yatağının üzerinde dur-du. Gözlerimi açtım. Kurtulmuştum. Adanın ucun-da, hafifçe yükselen bir kumsala oturmuştuk. Ürk-tüğüm sığ kaya durmadan köpük saçıyordu, ama uzakta.

Bir sıçrayışta karaya ayak bastım.

Ve ağladım.

Doyasıya ağlarken, nasıl bir durumun içine düştüğümü de anladım. İki yüz metre genişliğinde-ki su beni kıyımdan, üzerinde insanların yaşadığı kıyıdan ayırıyordu. İnsanların sıcak yuvaları oradaydı. İki kilometre daha uzakta, bir çam ve çınar korusunun altında benimki vardı, bu sabah

maviliği içinde, gökyüzüne ince ince duman salıyor olmalıydı. Saat dokuzdu. Martine Hala çoktan ateş yakmıştır. Beni arıyordu. Umutsuzlukla kıvrandım. Nasıl kurtulacaktım bu adadan? Kimi çağıracaktım?

Bir kökün üzerine oturdum, düşünmeye çalıştım. Yazık! Düşünmem bir işe yaramıyordu. Herşey bana: «Pascalet, mahvoldun sen», diyordu. Ama bunun bence pek önemi yoktu. Canımı sıkan tek bir soru vardı: «Martine Hala ne düşünecek? Saat henüz dokuz, ama şimdiden tedirgin olmaya başlamıştır bile. Gece yarısı nasıl bir kaygı duyacaktır? Çünkü, dostum Pascalet, gece yarısında da burada olacaksın. Ve kapkara kesilen su uğursuz uğursuz akacak.»

Düşündüğüm şeyler pek iç açıcı değildi...

İşte tam bu sırada, meltemin tatlı esintisi bir yerde yanan bir ağacın ekşimsi kokusunu getirdi

burnuma. Aklıma, dumanını ağaçlar arasında iki kez gördüğüm ev geldi. «Şu evi görmeliyim», dedim kendi kendime. Çalılığın altında ustalıkla geçtim. Bir düzlüğün sınırına geldim.

Bu düzlüğün ortasında bir kulübe vardı. Genişçe yayılmış olan kulübe bir koni şeklinde yükseliyordu. Kapının önünde bir çuval sarkıyordu.

Düzeltilmiş bir toprak parçasının üzerine üç taş konulmuştu. Burada az bir ateş yanıyordu. Yükselen duman, simsiyah, şişkin karınlı, iki küçük kulplu, kocaman bir tencereyi yalıyordu; garip bir hayvanı andırıyordu tencere.

Ocağın önüne oturmuş bir küçük kız elindeki sopayla ateşi canlandırıyor. Kulübenin önünde siyah bir kedi uyukluyordu. Birkaç tavuk yemleniyordu.

Ağaç dallarından yapılmış bu kulübede oturacak kadar yoksul insanlar kimdi acaba?

Küçük kız paçavralar içindeydi. Gözleri siyahtı, derisi koyu esmerdi. Nasıl tuhaf bir yaratık!

Kulağında kocaman iki bakır küpe vardı. Bazen alçak sesle bir şarkı mırıldanıyordu. Bir eşek düzlükte uyuşuk uyuşuk dolaşıyordu. Kulübenin ilerisinde, ağaçların arasında, koyu renkli kocaman bir yığın belli belirsiz seçiliyordu. Bu yığın kuşkulandırdı beni. Ne olduğunu anlayamadım, çünkü benden epeyce uzaktaydı; devinimsiz duruyordu. Bir hayvan mıydı acaba?

Tencereden kıvrım kıvrım buhar çıkıyordu. Güzel kokuyordu. Ormandan bir kuzgun gelip kızın çıplak omuzuna kondu. Kız onunla konuştu. Şaşkınlıktan dona kalmıştım, daha iyi görmek için

biraz yükseldim. Kız başını çevirip benden tarafa baktı. Hiçbir tepki göstermedi. Beni görmüş müydü acaba?

Kulübeden yaşlı bir kadın çıktı. Zayıftı, yabani bir görünüşü vardı. Bir horozu boynundan yakalayıp cıyak cıyak bağıırken ateşin üzerinde boğazladı.

Koyu renkli kitle homurdanarak yerinden kalktı, dört kocaman ayağının üzerinde durdu ve bu ayı -çünkü bu bir ayıydı- sallanarak ateşe yaklaştı. Tencerenin yanına varınca, başını benden yana kaldırıp havayı kokladı. Hemen kaçtım oradan.

Kaşla göz arasında adanın ucuna koştum ve kendime iyi bir sığınak aradım. Sığınağıma henüz yerleşmişim ki su şıpırdadı. Korkuyla baktım. Kıyıda adaya doğru bir sandal geliyordu. İçinde dört adam vardı. İri yarı dört canavar, katı ve esmer. Bargabot'dan daha katı, daha karaydılar. Çingenerler! Bu kez iyice hapı yutmuştum, gerçekten kurtuluş umudum kalmamıştı!..

Kıyıya yanaştılar, sonra teknelerini saklamak için bir teneke örtünün altına ittiler. Sonra tekneden bir çocuk çıkardılar. Kısıvrak bağlamışlardı çocuğu. Adamlardan biri onu kaldırıp omuzlarına aldı. O zaman çocuğun yüzünü gördüm. Kendisini kaçırana kadar esmerdi, onlar kadar yabaniydi. Ama yüzünde hiçbir korku izi yoktu. Gözlerini kapatmış, çenesini kısmıştı, bir taşı andırıyordu. Onu götürdüler. Dört adam ağaçların altında gözden kayboldular.

Yalnız kalmıştım.

Öğle olmuştu. Acıkmıştım. Ama ağızıma do-

kunmayı göze alamıyordum. En küçük bir devinin tehlikeli olacağını düşünüyordum: ters bir hareket, bir ağaç dalının kırılması, beni ele verebilirdi. O zaman beni bulup yakalarlar, kısıvrak bağlarlardı!..

Bütün öğleden sonra boyunca gizlendiğim yerden çıkmayı göze alamadım: kayaya oyulmuş, iki yabanmersininin gizlediği bir çukurdaydım. Bir tansık (mucize) bekliyordum: kıyıda birisi ortaya çıkacaktı, bir balıkçı, hiç kuşkusuz...

Ama hiç kimse görünmedi. Ve akşam oldu.

Akşamın olması şaşırttı beni, çünkü o zamana kadar hiç görmemiştim onu. Hiç degilse o anda gördüğüm gibi hiç görmemiştim: Doğu'da karanlıktı, masmaviydi, büyük yıldız ağaçlarıyla bezeliydi. Büyüklüğü şaşkına çevirmişti beni.

Günün aydınlığı azaldıkça, karanlığın derinleştirdiği gökyüzü bir uçurumdan ötekine dalıyor ve kocaman kocaman göksel şekiller gizemli bir şekilde ortaya çıkıyordu. Bilinmeyen yıldızlardı bunlar: Büyükayı, Beteljöz, Orion, Aldeberan. Şu halde, onları tanımadığım için, geceleyin parıldamalarına hayran olmakla yetinmiştim. Çok uzaklarda sessizce yanıyordular. Işıkları, şimdi parlak ve karanlık olan ırmakta titreyerek yansıyor. Gece inmişti. Daha da hızlanan su adaya doğru öylesine bir hızla akıyordu ki korkuyordum. Sığınağımda büzülmüş, gözlerimi kapatarak, onu boşu boşuna unutmaya çabalıyordum. Sularının karışık mırıltısı gene kulaklarıma geliyor ve içimi altüst ediyordu. Kendimi küçük, zayıf, bir hayvan ininde titreyip duran bir yaratığa indirgenmiş hissediyordum.

Sığınağımın altından hızla akan soğuk suya ayağımla dokunabilirdim. Bu sinsi ve korkunç komşuluk az sonra yüreğimi daralttı. Daha fazla dayanamadım. Gizlendiğim yerden sürünerek çıkıp kıyadaki bayırı tırmandım. Bir insan sesi duymak, bir insan yüzü görmek için neler vermezdim!.. Ama yardımına hangi insanları çağıracaktım? Adadaki insanlar hiç kuşkusuz çocuk hırsızıydılar. Ne canavarlık!.. Bununla birlikte, gene de insandılar... Bir kulübeleri vardı; yoksul bir kulübeydi hiç kuşkusuz, ama onların uykularını insanca koruyordu. Ateş yakıyorlardı. Bu ateşin ışıkları, sığınağımın yakınlarındaki ağaç yapraklarını kırmızı dalgalar halinde aydınlatıyordu. Orada bir ocak yanıyordu; gerçek bir ocak, korları, sıcak külü, tenceresi, yemeği ve güven verici aydınlığıyla gerçek bir ocak.

Bu ocağı düşündükçe, kendimi yalnız hissettiğim gecenin o saatinde hiç olmazsa insanların yakıtı ateşi görmek için kulübeye sokulmak dürtüsüyle yanıp kavruluyordum. Bu nedenle, orman bitkilerinin arasında gizlice sokuluyordum. Bir tek küçük dal parçası kırmaksızın, kedi adımlarıyla ilerleyerek, o eşsiz düzlüğü bir mucize sonucu buldum. Ve dikenli bir çobanpüskülünün altına gizlenerek bakmaya başladım.

Yaşlı cadı ateşin önüne çökmüştü. Küçük kız yanan odunları karıştırıyordu.

Cadı, elindeki kepeyle, içinde hangi korkunç yemeğin olduğunu bilmediğim tencereyi ağır ağır karıştırıyordu. Arka ayaklarının üzerine oturmuş olan köpek, gözünü yaşlı cadıya dikmiş tencereden çıkan buharı kokluyordu. Kulakları sivriydi. Ayı,

kendi başına, ortalıkta dolaşıyordu. Rüzgâr evden bana doğru estiği için hayvanlar kokumu alamazlardı.

Ateşin yakınında yere oturmuş üç adam yemek yiyordu.

Dördüncü adam ayaktaydı, elinde bir kırbaç vardı.

Çocuğu ayaklarıyla ellerinden bir direğe bağlamışlardı.

Adam onu biraz önce kırbaçlamış olmalıydı. Kemerine kadar çıplak sırtında kırbaç izleri vardı. Alev yükseldiği zaman çocuğun bronz renkli sırtında üç uzun ve siyah kan çizgisi görölüyordu.

Adam çocuğa sert sert bir şeyler söyledi. Ne dediğini anlamadım. Tuhaf bir dil konuşuyordu.

Korkusuz çocuk cellatlarını öylesine öfkeyle yanıtladı ki adam onu bir kez daha kırbaçladı.

Bir ıslık sesiyle inen kayış deriyi yaraladı. Çocuk sustu.

Sağlam yapılı, benden daha iri ve benden daha güçlü, güzel bir çocuktuk, çingeneydi hiç kuşkusuz.

Kırbacın altında dudağını ısıyor, gözleri acıdan kapanıyor, ama hiç inlemiyordu.

Adam çocuğu üzüle üzüle bırakıp yemek yemeye gitti. Sonra o ve üç arkadaşı ateşin yanından uzaklaşıp uyumak için kulübeye girdiler. Yaşlı cadı da aynı şeyi yaptı. Düzlükte köpek, ayı ve küçük kızdan başka kimse kalmadı. Direğe bağlı çocuk bir daha gözlerini açmamıştı.

Ayı ona yaklaştı, kokladı. Çocuk ona aldırma-
dı bile. Ayı onun hemen ayaklarının dibine yattı ve bir daha kımıldamadı. Köpek ormana avlanmaya gitti.

Küçük kız ateşin önüne uzandı ve az sonra uyudu.

O zaman çocuk başını kaldırıp gözlerini açtı. Gözleriyle düzlüğü ağır ağır taradı. Bakışı gözlerimin üzerinden geçerken bir titremeye tutuldum. Ama beni göremezdi. Dalların, yaprakların arasına gömülmüştüm, ama beni gene de etkiledi. Çılgınca bir düşünceye kapıldım: «Ah, direğe tırmanıp ip-leri çözmek gerek,» diye düşündüm. Ama bunu yapacak cesaretim yoktu. Büyücüsüyle, ayısıyla, dört canavar adamıyla ve küçük kızıyla kamp uykuya daha yeni dalmıştı ve en küçük bir gürültüyle ayağa fırlayabilirdi.

Unutmak için ne yapmalıydım?.. Gizlendiğim yerden çıktım ve düzlüğe doğru bir adım attım.

O zaman çocuk beni gördü. Ateşin alevleri iyice aydınlatıyordu beni. Beni gördü, ama sesimi çıkarmadı. Gözleri ışıldıyordu, kalkık dudaklarının arasında kurt dişleri parıldıyordu, bir hayalet gibi sessizce kendisine yaklaşmamı soğukkanlılıkla izliyordu.

Direğin yanına gelince, ipi çözmek için elimi uzattım. Ama düğümler öyle sıkı, öyle sağlam, öyle içinden çıkılmaz şekilde bağlanmıştı ki çözmek olanaksızdı.

Çocuk fısıltıyla konuştu:

— Tencerenin yanında bir bıçak var. Benim adım Gatzö.

Ama tencerenin yanında küçük kız uyuyordu.

— Uyanır, diye yanıtladım, tepeden tırnağa titreyerek.

— Ah! Korkuyor musun?.. diye mırıldandı tutsak.

Sonra başını eğdi. Acısı beni altüst etti. Yanından ayrılıp ateşe doğru yürüdüm. Düşte gibi yürüyordum.

Bıçak yerdeydi, ama küçük kız bir raslantı sonucu, kıvrık elini onun üzerine koymuştu.

Elini tuttum; parmaklarını yavaş yavaş açtım, bıçağı aldım.

Küçük kız gözlerini araladı, bana baktı.

— Ah! diye içini çekti, düş görüyorum...

Elini yüzüne götürdü, gördüğünden korkup sırtını bana döndü ve tekrar uykuya daldı.

Direğin yanına döndüm.

Kolları bağlayan ipleri kesmeye başladım. Bu sırada bir gece kuşu öttü. Ayı uyandı.

Beni görünce şaşırıp bütün gövdesiyle ayağa kalktı, kocaman başını homurdanarak bana doğru uzattı.

— Korkma, dedi çocuk. Onunla konuşmayı bilirim.

«Agalu, Agalu, Rekşa! Arazaduls!..» dedi.

Tatlı bir gırtlak sesiyle söylemişti bu sözcükleri. Ayı yatıştı. Tekrar tortop oldu, boyun eğerek içini çekti ve uykuya daldı.

Iplerin son liflerini de kestim.

Konaklama yerinden uzaklaştık.

Ay yoktu. Ortalık öylesine karanlıktı ki yanımında arkadaşım olmasaydı kimbilir kaç kez kaybolurdum. Ama o karanlığın içinde pırl pırl yanan kedi gözleriyle ilerlerken beni elimden tutuyordu.

— Nereye gidiyoruz? diye sordum.

— Sandala, diye fısıldadı.

Az sonra oraya vardık.

— İşte kurtuluş, dedi.

Korkumu söyledim:

— Kesinlikle boğuluruz, korkunç bir akıntı var.

Beni sertçe yanıtladı:

— Burada kalırsak bizi öldürürler. Hiçbir şeyden korkma. Suyu tanıyorum ben.

Sandalı çingenelerin sakladığı yerden güçlüklerle çıkardık.

İçine atladım. Gatzo suya girip tekneyi itti. Gücüne hayran kaldım. Ama akıntı tekneyi götürmeye başladığı için içeri atladım.

— Sen önde dur, dedi bana. Tekneyi ben yöneteceğim. Kıç tarafına bir kürek yerleştirip yönetmeye başladı. Bir ters akıntı bizi yavaş yavaş

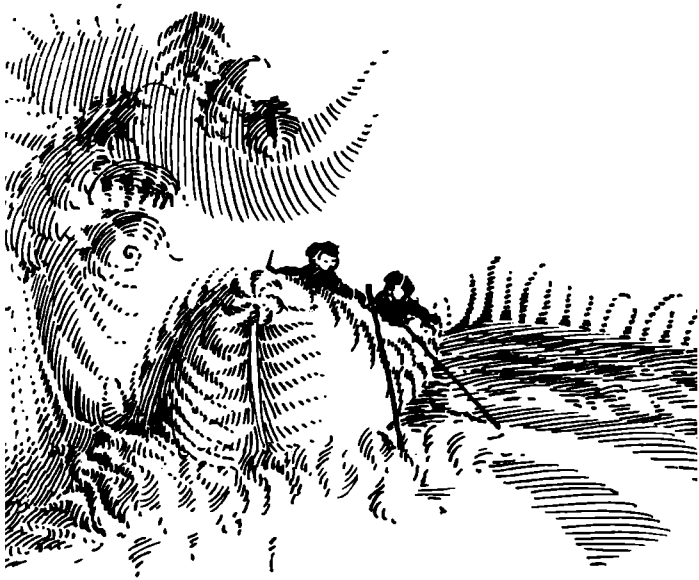
adadan uzaklaştırdı. Bu coşkuyla devinen suların ortasında, ada bana, 'devsel ağaçlarıyla birlikte, uçsuz bucaksız ve ürkütücü göründü.

Bir süre kıyayı izledik. Sonra akıntıyı yanlamasına alıp ırmağın ortasına doğru açıldık.

Ada yavaş yavaş karanlığa gömüldü.

— Nereye gidiyoruz? diye çekinerek sordum.

Gatzo yanıtlamadı beni. Onu belli-belirsiz görüyordum. Ama soluk alıp-verişinden, uflayıp puf-lamasından, bütün gücüyle küreklere asıldığını kestiriyordum. Çünkü ırmak güçlüydü ve kolay kolay yol vermiyordu.

DURGUN SULAR

Gecenin büyük bir bölümünde yol aldık. Uyumadım. Gatzo ilkin ırmağın ortasını tuttu. İrmağı tanır gibiydi. Hızlı akıntı bizi aldı götürdü. Daha sonra kıyadaki ağaçların yaklaşmaya başladıklarını gördüm. Bize doğru belli belirsiz ilerliyorlardı, o zaman hızımız azaldı. İki siyah bitki duvarının arasındaki küçük bir kanala girdik. Kanal bir süre sonra öylesine daraldı ki ıslak yapraklara sürtünüyorduk. Sonra genişledi ve hafif yıldız aydınlığında bana epeyce geniş görünen bir su düzleminde tekneimiz giderek yavaşladıktan sonra durdu.

Tekneyi bağladık. Gatzo bana sordu:

— Adın ne senin?

— Pascalet.

— Pascalet artık güvenlik içindesin. Sen de benim gibi yap, uyu. İyi geceler.

Ve teknenin dibine uzandı.

Ben de aynı şeyi yaptım. Tahtaların çok sert olmalarına karşın bir süre sonra uykuya daldım, çünkü çok yorgundum. Ve o gece iyi bir uyku çektim.

Bütün bunlar yıllar önce geçti, şimdi neredeyse yaşlı bir insanım. Ama epeyce uzun olan yaşamımda, sular üzerinde geçen o gençlik günlerimi unutmadım, unutmayacağım. O güzel günleri bütün canlılığı, bütün tazeliğiyle yaşıyorum. O zamanlar görmüş olduğum şeyleri bugün de görüyorum, o günleri düşündüğüm zaman, uyandığında karşılaştığı sular dünyasının güzelliğine vurulan o çocuk oluyorum.

Gözlerimi açtığım zaman tanyeri ağarıyordu. Önce gökyüzünü gördüm. Külrengi mor karışımıydı, sadece çok yukarlarda, ince bir bulut çizgisinin üzerinde pembelikler vardı. Rüzgâr, daha yukarlarda, buhar kafesleri arasında, başka bulut lifleri örüyordu; ve, tanyeri yönünde, açık altın sarısı bir buğu ağır ağır yükseliyordu ırmaktan. Birden bir su kuşunun çağrısı duyuldu. Onun gözüpek ve işkilli çığı, bir kurbağanın ağırbaşlı vraklamasını uyandırdı. Sonra ıslak tüyler sazlara sürtünerek geçti ve sandalımızın çevresinde, henüz görünmeyen su hayvanlarının belirsiz mırıltısı yükseldi: bütün gürültüler, bütün iç çekişleri, gizli devinimler, bir şıprıtı, damlacıklar, ürkmüş farenin dalışı, su sıçratan tez canlı bir kuş, suya dökülen çamur par-

çaları, sazlar arasına sokulan bir bağırtlağın ka-
yışı, boğuk bir çağrı, birden, sarıasma kuşunun ısı-
lığı, ve kıyıda bir söğüdün altından bir kumru-
nun kuğurması... Dinliyordum. Zaman zaman, bu
gerçek dışı dünyanın, sadece sestem oluşan evrenin
üzerinden şafağın meltemi geçiyordu ve sessizlik-
lerinden uyanan su bitkileri esintide sallanarak
usul usul hışırdıyordu. Sandal kımıldamıyordu.
Mantardan bir şamandıraydı sanki, öylesine hafif-
ti ki suyun üzerinde tüy gibi duruyordu. Yoldaşım
sandalın dibinde uyuyordu. Sırt üstü uzanmıştı.
Başı arkaya kaykılmış uyuyordu. Uyku yüzünü
donduruyordu. Çıkık elmacık kemikli, güçlü ve es-
mer bir yüz. Küçük delikli küt bir burun. Uykuyu
öfkeyle sıkarmış gibi görünen dudaklar. Kapalı
gözleri sıkı sıkı örten kara gözkapakları. Uykunun
maskesi, bu küçük yabanıl yaratığın yüz kalıbını
işte böyle yansıtıyordu. Onunla yüzün eti arasında
hiçbir şey yoktu.

Ama güçlü bir yaşam fışkırıyordu bu yüzde.

Sazların üzerinden geçen güneş bu yüze ula-
şınca, gözler birden açıldı.

Gatzo beni gördü ve gülümsedi. Bu ciddi yüzün
sert çizgileri birden gevşedi ve beni altüst eden o
çok tatlı gülümsemeyi oluşturdu.

— Pascalet, diye mırıldandı Gatzo...

Ben de ona gülümsedim. Dosttuk ikimiz.

Durgun suların zamanı başlamıştı artık. Ir-
mağın durgun ve ıssız bir kolunda on gün gizli ya-
şadık. «Burada, diyordu Gatzo, bir süre güvenlik
içinde olacağız, daha sonra, düşünürüz.»

Bu durgun kol, sol kıyıda (benim kıyı karşı-

da kalmıştı) sığ topraklara derinlemesine giriyordu. Kıyıyla aramızda çok sık bir su bitkisi örtüsü vardı. Bizi gözden gizliyordu.

Kıyı boyunca kalın bir akçaağaç duvarı vardı. Daha yakınımda, kartopları, dikenli katırtırnakları ve derin yığınlar halinde kamış duvarları. Her tür kamış: sukamışı, saz, basura kamışı, sandalye sazi, hasır sazları. El değmemiş balın içinde dipdiri yükselip tirşe renkli suların ortasında geçit vermez adalar oluşturuyorlardı.

Durgun kol sayısız kanallara karışıyordu. Bu kanallardan kimileri bitkisel takımadaların içinden geçip, bir yeşillik tonozunun altında yavaş yavaş gözden kayboluyordu. Ötekiler söğütlerin altına dalıyordu. Hepsi de gizemliydi. Suları uyukluyordu. Bununla birlikte, zaman zaman, görünmez bir akıntı bir suoku ya da su yoncası çiçeğini sürüklüyordu.

Gördüklerim büyülüyordu beni. Buna karşılık Gatzo evreye kayıtsız gibiydi. Pek az konuşuyordu. Başlangıçta, sert davranışları şaşırtmıştı beni, sonra alıştım. Kurtuluşundan, kaışımızdan hiç söz etmedi. Sessiz bir dostluğu vardı. Ben de sessizliği sevdiğim için anlaşabiliyorduk. Ama sessizliğimizin nedenleri aynı değildi. O, işe yarar şeyler düşünmek için susuyordu. Düşünceleri gereksinimlerle ilgiliydi: balık tutmak, demir atacak iyi bir yer bulma, güneşe karşı gölgelik germek, barınmak, yemek pişirmek. Ağzını salt konuşmuş olmak için amıyordu. Amaçsız bir hareket yapmıyordu. Her sözcüğünün bir amacı, her hareketinin bir işe yararlılığı vardı. Duygularını pek cimri kullanıyordu. Ama bir ruhu olduğu hissediliyordu. evrem-

deydi, bu esmer gövdenin içine sıkı sıkıya kapatılmıştı ve hiç kuşkusuz biraz karanlıktı. Amansız bir yaşamın ayrılmaz parçasıydı, karanlık bir kânın üzerinde yaşıyordu. Kinci ve sadık olduğu seziliyordu.

Sessizlikten hoşlanmak dışında herşeyiyle bana ters düşen bir yaratılış. Ama ben susuyordum, susma zevkini tadmak için susuyordum. Bu zevkin içinde düşünce yer almıyor değildi; bununla birlikte, dalga geçen, gezip tozan, daldan dala atlayan, ya da saçma sapan düşlere biçilmiş kaftan olan yarı uykuya giren aylak düşüncelerdi bunlar. O halde düşünmüyordum, içimi dolduran belirsiz şekillerin yansımasını uyuşuk uyuşuk izliyordum ve susuyorsam, bu geçici gölgelerin görünmeleriyle büyülenen bir ruha ulaşmalarını kolaylaştırmak için susuyordum.

Gatzo, öfkeyle:

— Ayakta uyuyorsun, diyordu.

O, uyku ile uyanıklığı birbirinden kesin bir açıklıkla ayırmıştı.

— Uyuduğum zaman, yapmam gereken şeyi yapıyorum, diyordu. Gözlerimi kapatıyorum ve hiçbir şey düşünmüyorum. Bu dinlendiriyor beni. Sen, uyurken, dönüp duruyorsun, konuşuyorsun, uykunu bozuyorsun...

Yanıtlamıyordum onu; haklıydı. Ama üzülüyordum.

Issız kolda geçen ilk gün güzeldi. Böylesine bir gün yaşamamıştım hiç. Yaşamının en güzel günüydü. İlk tekneyi araştırdık. Hazineslerini ortaya döktü. Ağzına kadar dolu iki sandık. Biri baş

taftaydı. Av araçlarıyla doluydu: kıllar, mantarlar, olta iğneleri, oltalar, balık avlama sepetleri, üç katlı balık ağları, iki çengelli olta iğneleri. Öteki kış taraftaydı. İçi yiyeceklerle doluydu. Nemden korumak için teneke kutulara konulmuşlardı.

— Sık sık adadan uzaklara giderlerdi, diye açıkladı Gatzö. Gittikleri yerlerde azık sağlamaları olanaksızdı. İşte bu yüzden...

Daha fazlasını öğrenmek isterdim, ama Gatzö açıklamasını sürdürmemeyi yeğledi.

Yiyecekleri bulmak neşeye boğdu bizi. Kahve, şeker, ağzına kadar un dolu bir kutu, baharat, bir şişe zeytinyağı, daha bir yığın şey vardı... Kıscası, bir haftadan daha fazla idare edecek yiyecek. Tekneye gelince, dört küreği vardı.

Sandalın gövdesi iyi durumdaydı, hiç su sızdırmıyordu. Boyası da iyiydi. Pruva gövdesine bakırdan bir rüzgâr gülü takılmıştı. Bizi büyüledi. Çünkü otuz iki nokta ve hepsi birbirinden güzel on altı rüzgâr adı vardı üzerinde: Keşişleme, Yıldız Yeli, Poyraz, Samyeli...

Gatzö, heyecanla:

— Ovup parlatmamız gerek, dedi. Bizim uğurumuz o.

Onu parlatmak için kolları sıvadık. Pırıl pırıl oldu. Gölün çevresinde, sandalın altın rengi büyük harflerle yazılmış adı çıktı ortaya: «Papatya».

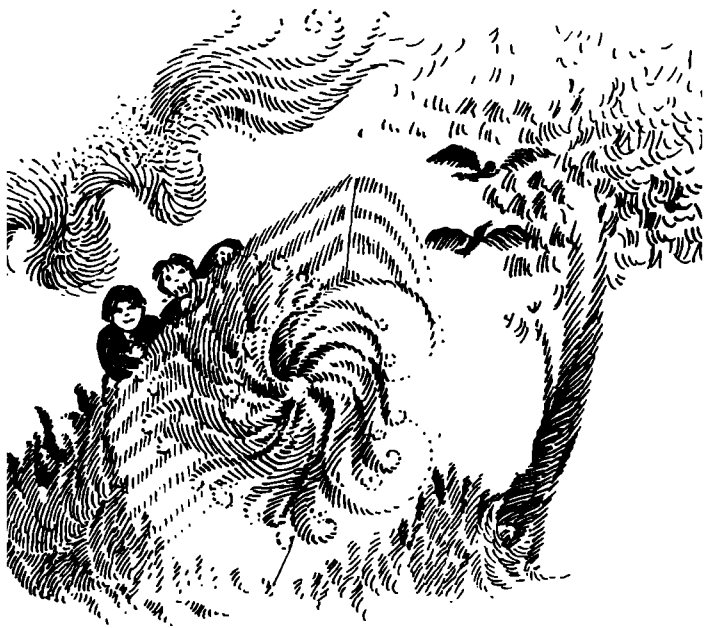
— Çaldılar onu, dedi Gatzö. Nereden çaldıklarını biliyorum. Ama buradan uzak.

Suların geldiği yönü gösterdi.

Belli-belirsiz mavimsi tepeler görünüyordu.

— Oradan mı? diye sordum.

— Evet, oradan, diye yanıtladı Gatzö. Güzel

bir bölge.

Hangi bölge? Gatzto adaya nereden gelmişti?
Kimdi?

Hiçbir şey sormayan ona, bunu sormaya cesaret edemiyordum. Çünkü ben de Gatzto için bir gizdim. Adada bulunuşum, birdenbire ortaya çıkışım onun kafasını karıştırıyor olmalıydı. Ama bununla birlikte, bu gerçekleşen tansıkları (mucizeleri) hiç merak etmiyordu, oysa ben şaşkınlık içindeydim.

Çünkü, zaman zaman, güzel ve korkunç bir düş gördüğümü söylüyordum kendi kendime...

Bunca serüvenden sonra, adından başka hakkında hiçbir şey bilmediğim bu çocukla birlikte bu

sandalda mıydım gerçekten? Ya ırmağın durgun bir kolunda, kamışların ortasına gizlenmiş şu sandal?..

Ve acı duymadan zevk alabilir miydim bundan? Çünkü zavallı Martine Hala'yı düşünürken bile pişmanlık duymuyordum. İnliyor, ağlıyor, bağıyor, hotozunu parçalıyor olmalıydı zavallı! Zaten pek inandırıcı olmasa da, onu gözümün önüne getiriyor, sesini duyuyor ve biraz acıyordum; ama bununla birlikte, hafif bir teknenin üzerinde, güneşin ve meltemin altında sallanmak, içimi kımıl kımıl bir mutluluk, gerçek bir mutlulukla dolduruyordu... Derimin üzerindeydi bunlar, etimdeydi, kanımdaydı; ruhuma kadar iniyordu. Ruhun ne olduğunu bilmiyordum. O yaşta insan nereden bilecek onu. Ama yaşama sevincimin gövdemden daha büyük olduğunu hissediyordum ve kendi kendime: «Pascalet, senin içinde bu kıvancı coşturan Ulu Tanrı'nın meleğidir. Ona iyi davran» diyordum.

Ona karşı iyi davranıyordum, ama oldukça senli-benli.

İlk gün çok sıkı çalıştık.

İlkin demir attığımız yeri değiştirdik.

Gatzo'nun kuşkusunu yerindeydi:

— Burada pek orta yerdeyiz, biri geçecek olsa, bizi görmemesi olanaksız. Yerimizi değiştirelim.

Kürekleri birkaç kez kullandı, sazlara yaklaştık.

Gür sazlara kaplı üç adacığın ortasına demir attık. Aralarından biri hafifçe su yüzeyine çıkmıştı. Kurumuş balçık toprağı oldukça katılaştı.

Üzerinde yüksek otlar, birkaç çalı bitmişti, kıyılarda da güzelim su çanağı bitkileri vardı.

— Ateşimizi orada yakacağız, diye karar verdi Gatzö. Kuru ağaç var. Bir ocak kazalım.

Ocağı kazdık. Gatzö iki tane geniş ve düz taş buldu. Kuru ağaç ve çalı-çırpı topladık.

— Şimdi artık öğle yemeği için balık avlayalım, diye buyurdu Gatzö.

İki olta hazırlandı. Balıkçılık sanatında acelemiydim. O bana öğretti.

Sandalın ucuna çömelerek yerleşti.

— Bana bak ve sus, diye buyurdu bana.

İki olta tembel tembel dolaşıyor, hareketsiz mantar saydam ve koyu suyun üzerinde duruyordu.

Hiçbir şey kımıldamıyordu. Kamışların üzerinde en küçük bir esinti bile yoktu. Yalnızca kendini beğenmiş, pembe sarı renkli bir kelebek uyuklayan saf suların iki parmak üstünde pır pır uçuyordu. Suyun yüzeyine dokunarak geçiyordu. Su mu içiyordu?.. Sığınağımızın çevresinde, kamışların ve söğütlerin gölgesi ışığı süzüyordu; ve bu gizemli su birikintisinin üzerinde bir alacakaranlık geziniyordu. Belki de, tirşe rengi yansımaların altında, suların görünmez ülkesinde yaşayan yoktu. Böyle olduğuna inanmaya eğilimliydim; ama, bununla birlikte, kimi zaman, su dibi alacakaranlığında, hemen kaybolan gümüş renkli bir parmanın kayıp gittiği görülür gibi oluyordu. Ve o zaman, bir suyosunundan kurtulan birkaç su kabarcığı yukarı yükseliyordu.

Gatzö dört lapına, bir taşısırın yakaladı.

Ben, bir golyan.

Bundan sonra coşku dolu bir yaşamımız oldu. Yiyeceklerimiz elimizin altındaydı! Hem de nasıl yiyecekler! Çünkü, çarşıdan başkalarının satın alıp hazırladığı ve sunduğu sıradan bir yiyecek değildi bu, bize özgü, kendi tuttuğumuz, temizlediğimiz, çeşnilendirip pişirdiğimiz yiyecekti bunlar.

Böyle bir yiyeceğin gizli güçleri onu yiyene olağanüstü yetenekler verir. Çünkü yaşamını doğayla kaynaştırır. Bu nedenle, bizimle doğal öğeler arasında hemen eşsiz bir ilişki kuruldu. Su, toprak, ateş ve hava bize kendilerini sundular.

Doğal zeminimiz olan su: suyun üzerinde yaşıyorduk; yaşamı oradan sağlıyorduk.

Neredeyse gözle görünmeyen, ama suları güçlü kolları arasında tutan toprak.

Rüzgârların, kuşların, böceklerin geldiği hava. Bulutların salına salma gezindikleri hava. Sakin ve fırtınalı hava. Işık ve gölgenin yayıldığı hava. Önbelirtilerin, yoraların oluştuğu hava.

Nihayet ateş; ateş olmadan yiyecekler insanın doğasına aykırıdır. Isıtan, güvenlik veren ateş. Konak yerini gerçekleştiren ateş. Çünkü ateş olmaksızın, mola için gerekli üstün güçlerden biri eksik demektir. Mola vermiş olmanın hiçbir anlamı kalmaz. Çekiciliğini yitirir; gerçek bir mola sayılmaz artık, çünkü yemek sıcak değildir, iki konaklama arasının güzelim dinlenmesi ve sohbetleri yoktur, ne düşler, ne de uyku güvenlik altındadır.

O güne kadar, ateşi, gerçek ateşi, açık hava ateşini bilmiyordum. Zavallı bir kibritten doğan ve bütün yalımlarına izin verilmeyen evcilleştirilmiş ateşlerden, bir fırına tutsak ateşlerden, boyun eğmiş ateşlerden başkasını bilmiyordum. İnsanlar on-

ları ayarlar, öldürür, diriltir, kısacası, onları küçük düşürür. Sadece yararlıdırlar. Isınmak ve yemek pişirmek için onlardan vazgeçilebilseydi, insanların evlerinde göremezdik artık. Ama orada, rüzgârın altında, kamışların ve söğütlerin ortasında, bizim ateşimiz gerçek bir ateşti, ilk yerleşim yerlerinin o kocamış ateşi.

Bu ateşler öyle kolay kolay yakılamazlar.

Teknede araya araya bir çakmak taşı bulduk.

Ama kav yoktu. Gatzto, kuru sukamışı lifleri kopardı, sabırla uğraşa uğraşa bir kıvılcım elde etti. Üzerine üfürdük. Yüreğimiz çarpıyordu. Bize ateş gerekiyordu. Ateş olmadan yaşamamız olanaksızdı.

Sonunda, lif pırıldadı, ateşi kuru otlara aktardık. Bir çalı-çırpı yığınının altına yerleştirdiğimiz otlar yavaş yavaş alevlendiler. Kor elde ettik. Ocağı ve yassı çakıl taşlarını ısıttık. İçi ve dışı rezene

dallarıyla bezenmiş balıkları, taşlar iyice ısınınca üzerlerine koyduk. Etlер cızırdadı. Yaşamımın en güzel yemeydi bu. Kor, rezene ve taze yağ kokuyordu. Su içtik. Peksimetlerimizi koyu kahveye baktırdık. Sonra sırt üstü uzanıp uyuduk.

Ateşe gelince, onu iyice kapalı bir kül kubbesinin altında koruduk. Bir çukurun içinde korundu ve yaşamını ağır ağır sürdürdü. Kile gömülmüş bir ateş tohumuydu artık; akşama kadar sürdü, akşam olunca onu tekrar canlandırdık. Zaman zaman, belli belirsiz bir duman ipliği çıkartıyor, ılık bir kül kokusu kampımızı koruyan sazların arasına yayılıyordu.

Daha ilk günden en büyük kaygımız dumanımızı gizlemektir. Hemen yanibaşımızdaki kara, tehlikelerle doluydu. Hiç kuşkusuz bitki örtüsü bizi iyi saklıyordu, ama dumana engel olamıyordu. Bu nedenle duman her an ele verebilirdi bizi. Irmağın kıyıları ıssız gibi görünüyordu. Ama ıssız yerlere de bazan insanlar gelebilir: balıkçı, kaçak avcı, aylak gezgin. Bu yüzden kıyayı dolaşmaya karar verdik.

Durgun kolda pek akıntı olmadığı ve sular derin olduğu için sandalı sırikla kullandık.

Toprağın çevresi iyi korunmuştu. Gür ve bol bir su bitki örtüsü vardı. Çiçek açmış büyük geniş tarlalarda dikkatle, ağır ağır ilerliyorduk. Sinirotları, altıntoplar, bataklık kuzgunkılıçları yükseliyordu. Su mercimeklerini, nilüferleri pruvamızla yarararak geçiyorduk. Daha uzaklarda, bir kanalın gök yeşili suları bataklık kediotlarıyla kaplıydı. Sıvı alan, bu beyaz, pembe, sarı ve morumsu çi-

çeklerin altında uyuyordu; ötekiler devinimsiz suların üzerinde salınıyordu. Bazan, rasladığımız kızıl kantaronlar karşısında kendimizden geçiyorduk. Hattâ, birkaç tane, bataklık süseni adı verilen su yalımları da gördük, ama bunlar ancak eylülde açarlardı.

Bir iri kum yatağının üzerinde karaya çıktık. Sandaldan ayrılıp çevreyi inceledik. Kimse yoktu.

— İn cin top oynuyor, dedi Gatzo.

— Oyleyse kimse rahatsız etmeyecek...

— Belki, Pascalet. Ama en iyisi tetikte olmamız. Burada bizden başka kimse olmasa da bizi farkedebilirler...

— Peki kim?

— Bilmiyorum. Biri. Her zaman gizlenmiş biri vardır.

Bulduğumuz yerde kocaman bir kayın ağacı vardı. Tırmandık. Bütün çevreyi gördük.

Irmağın geldiği taraf geniş bir vadiydi. Ormanlar sığ kıyıları karartmıştı. Geride bir dağ vardı. Belli belirsiz görünüyordu; bir bulutu andırıyordu.

Gatzo konuştu:

— Bu gece, Pascalet, yedi fersahtan daha fazla yol almışız. Bak, ada görünmüyor. Şansımız var.

— Peşimizden gelirler mi? diye sordum.

— Belki. Ama sandalları yok.

— Benimki kıyıda kalmıştı; ama su alıyor.

— Hemen onarırlar onu. İyi tanırım onları. Üç gün yeter.

Biraz düşündü, sonra ekledi:

— O zamana kadar hemen hemen rahatız. Sonrası için bir şeyler düşünürüz...

Suyun aktığı yönde, durgun kol çeyrek fersah sonra ırmağa kavuşuyordu. Irmak da daralarak güzel tepelere doğru iniyordu.

Tepelerin orada, kayalıklı yalıylara raslıyor ve batan güneşin altında pırıl pırıl parlayarak kıvrılıp gittiği görülüyordu. Daha uzaklarda, kara topraklar üzerinde, diri, uçsuz bucaksız bir su alanı parıldıyordu. Akşam, şimdiden, ılık buhar sütunları kaldırıyordu orada. Kimileri altın tozları gibi parıldıyordu; tepelerin gölgesinde tüten kimileri mavileşmeye başlamıştı.

Ayağımızın altında, durgun kolu izleyen, ıssız bir fundalık uzanıyordu. Sadece kartopu çiçekleriyle ilgin koruları canlandırıyor onu. Bütün çevre, işlenmemiş, çakıllı topraklardan oluşuyordu. Tek bir kulübe, tek bir yaşam belirtisi yoktu. Şurada, burada birkaç tırmaşık kuşu, incirkuşu.

Güneyde, fundalık, bölgenin gerisini gözlerimizden saklayan çıplak bir tepenin doruğuna doğru birden yükseliyordu.

— Orada bir köy olmalı, dedi, Gatzo.

— Nerede?

— Tepenin arkasında bir yerde.

— Nereden biliyorsun?

Gülümsedi.

— Hissediyorum. Hepsi o kadar. Bir gün tepeye kadar gideriz. Görürsün o zaman.

Gatzo'nun kendine güvenine hayran kaldım. Herşeyi biliyordu.

Ağacın tepesinden, fundalığın çakılları arasında canlı bir ot şeridi görülüyordu. Durgun kola doğru iniyor, birkaç yerinden, kamış kümeleri yükseliyordu.

— Bir kaynak var, dedi Gatzto. Gidip bakalım. Gittik.

Yüksek otların altında ıslak topraktan başka bir şey bulamadık. Bir kazma almak için sandala gittik.

— Pascalet, kazalım burayı, dedi Gatzto.

Ve bir kil tümseğinin altına bir çukur açtık. Su sızmaya başladı. Kazmaya devam ettik, küçük bir havuz açtık. Kildeki bir çatlaktan sızan su bir kum katmanını nemlendirdi. Bir çeper yapıp içine bir kamış soktuk. Sonra bekledik. Başlangıçta kuruydu kamış. Sabırsızlıktan ölecek gibiydik. Ateş için uğraşırken bu denli sabırsız değildik. Nihayet, küçük bir damla oluşmaya başladı, yuvarlaklaştı; uzun süre karar veremedi. Birden düştü. Yeşil kamışın ucuna ağır ağır bir başkası geldi ve kaynak doğdu. İpince bir su ipliği, ama süzölmüş bir su ipliği.

Çukur, bir saat içinde, bir maşrapa duru su biriktirdi. Yüz üstü yatıp lıkr lıkr su içtik içinden. Taze kil ve mürver kökü tadı vardı.

Bir şişe su aldım. Tekne bizi alıp adaya götürdü, gece olmadan kampımıza vardık.

Ateşi büyük bir dikkatle canlandırdık; çünkü başımızın üzerindeki ağaçların yaprakları en küçük bir yalımı bile yansıtabilirlerdi.

Vraklayan kurbağalar gecenin inmekte olduğunu haber veriyorlardı.

Sakin bir gece geçirdik.

Öteki günler ilk günümüze, öteki geceler de ilk gecemize benzediler.

İçimizde ve çevremizde büyük bir dinginlik

vardı. İlk saatlerin sarhoşluğundan sonra, yaşamımızı bu durgun suların yaşamına uydurmuştuk. Bütün hareketlerimizi güneşe, rüzgâra, acıkmamıza ve dinlenmemize göre düzenliyorduk. Yüreğimizde olağanüstü bir tamlık duygusu vardı.

Yaptığımız herşey uzun sürüyordu; ve bu süreyi biz çok kısa buluyorduk. Çünkü durgun sularda bütün devinimler ağırdır; sandal bir adacıktan ötekine ağır ağır gider. Acele etmeden, sabırla yaşanır; günler alabildiğine uzundu. Bu günler uzunlukları ve belli tekdüzelikleriyle sevilirler. İnsan yaşamı ortaya çıkarmayı bilirse, hiçbir şey suların ve havanın uyur gibi olduğu bu yerlerden daha canlı değildir.

Hiç kuşkusuz suların da dinlendiği anlar vardır; ama onların dinginliklerinin altında, binlerce görünmez yaşam onları canlı tutmayı gizlice sürdürür.

Bunu daha o zaman anladım ve bir daha akıldan çıkmadı.

Havanın ve suyun örtülerini genellikle gündüz saatleri devinimsizleştiriyordu. Sabah meltemi taşı tarağı toplayıp gider gitmez herşey bir dinginliğe gömülüyordu.

Gatzo, saat on bire doğru suya dalıyordu. Kahverengi yosunlara kadar iniyordu. Tehlikeli otlarla kaplı diplerde dolaşan esmer gövdesini, anlatılmaz bir korkuyla izliyordum. Yeşil suyun içinde uzun bacaklarını ağır ağır açıp, kapadığını görüyordum. Suyun içinde o kadar uzun süre kalıyor ve öylesine rahatlıkla hareket ediyordu ki sadece kara için değil aynı zamanda sular için de yaratılmış gibiydi. Benim gözümde, kaygı verici bir su dibi hayvanın-

uan başka bir şey değildi artık; onu izlemek olanaksızdı, bu yüzden kendisini kaygı içinde beklediğim ağır teknenin on metre ötesinde, sular akan saçlarının örttüğü kapalı gözleri ve ciddi yüzüyle suyun yüzeyine çıktığını görmek şaşırtıyordu beni.

Kurumak için sahile gidiyordu. Bronzlaşmış derisi güneşin altında ağır ağır tütüyordu.

Hiç yüzmek bilmediğim için, yüzerken izleyemiyordum onu. Bazan, yüzerek kanalların içine giriyordu; uzaklaşması kaygılandırıyordu beni. «Geri dönmezse, boğulursa, ne yaparsın tek başına?» diye soruyordum kendime.

Tekne benim için tek başıma çok ağırdı ve onun alışkın olduğu bu özgür ve yabanıl yaşamla

İlgili hiçbir deneyimim yoktu benim.

Öğle sonları sıcak oluyordu. Bu sırada uykulayıp kestiriyorduk. Bir böceğin titremesinin ya da bir sazanın beklenmedik sıçramasının dışında sessizliği hiçbir şey bozmuyordu.

Küçük adamızda, kamışların, bodur kayın ağaçlarının gölgesinde, öyle uykusunun tadını çıkartıyorduk. Bazan, güvenilir bir yerde, bir yeşillik geçitinin altına götürüyorduk tekneyi. Kırmızı sorgun ağacı vardı orada, zeytin ağacına benzeyen «gümüşt en» bir ağaçtı bu. Tekneyi bir söğüt köküne bağlıyor ve akşama kadar, suların üzerinde uçuşan kelebekleri, susineklerini ve kızböceklerini ya da lâf olsun diye suları kırıştırmak için sinirli sinirli kürek çeken su örümceklerini kaygısızca seyre dalıyorduk.

Pek az konuşuyorduk. Gatzto ancak kulağıma bir şey fısıldamak için sessizliği bozuyordu:

— Pascalet, kımıldama, bir hayvan var.

Kımıldamıyorduk. Bir tutam ot sallanıyordu. Genellikle bu sallanmanın dışında bir hayvanın varlığını ele verecek başka bir şey yoktu. Görünmüyordu hayvan. Bazan, sivri bir hayvan başı kamışları aralıyor ve korkunç gözlü, kızılımsı bir hayvan görünüyordu. Bir gelincik.

Suyu sakınarak kokladıktan sonra yaprakların arasına çekiliyordu tekrar.

Sessizliğimizden içi rahatlayan, kaygılı ama meraklı bir yemiş faresi sandalın altına kayıyor, kısa bir süre orada kalıyordu.

Bir bağırtlak ya da bir angıt kuşu kanalı geçiyor ve suları belli-belirsiz kırıştırarak sazların arasına giriyordu.

Bazan, dal tonozunun altında tıpkı bir ok gibi bir yalıçapkını fırlıyor; mavi karnıyla suyu sıyırtarak geçiyordu...

Biraz sonra, akşam, kara yönünden sığınağı-mıza geliyordu. Bütün sular pembeye, altın rengine, sümbüle boyanıyordu; kırmızı yapraklar durgun kanalın yüzeyinde yansiyordu.

Geceyi geçirmek için, ağır ağır yerimize gidiyorduk.

Orada, üç metre derinliğe küçük bir demir atıyorduk. Güvenlik içindeydik orada, çünkü kıyı korkusunu hâlâ üzerimizden atamamıştık.

Ve pruvada, iki peksimet, üç kuru incir yerken, gecenin inişine bakıyorduk.

Gece bütün yıldız yüküyle birlikte iyice inince benimle biraz konuştu. Gölgelerimiz birbirine yaklaşıyordu.

— Çok yakınlarımızda mutlaka bir susamuru var, diyordu.

— Nerede?

— Akça ağaçların orada. Su içmeye geliyor. Her gece duyuyorum.

— Geç mi?

— Evet, çok geç.

— Uyanıyor musun?

— Beni o uyandırıyor. İçerken suya vuruyor. Güçlü bir hayvan.

— Görmek isterdim onu, dedim.

— Nasıl göreceksin? Ay yok ki...

Alacakaranlıkta ufku sıyırtarak geçen, sonra kaybolan belli-belirsiz bir ayçadan (hilâl) başka ay diye bir şey yoktu çünkü. Gecelerimiz bir yıldızlar

evreniydi.

Dört bir yanda yıldızlar asılıydı ve yanibaşımızda, saf yalımları durgun suların üzerinde parıldarken, gümüş kollarının çaprazları, yukarda, karanlığın içinde, ışıldıyordu. Zaman ve mekânın dışında, iki durgun gökyüzünün arasında sallanıp duruyorduk...

Yeşil kurbağalar milleti hep bir ağızdan vraklıyordu, bağırtıları bazan ürküntü veriyordu insana.

Daha sonra, biraz ilerimizde, bir karakurbağası obası bir türkü tutturuyordu, bunların sesi biraz daha yumuşaktı. Hoşuma gidiyordu bu kurbağalar. Her yerde, gecenin inmesiyle birlikte, bitkiler, sular, kıyıları ve ağaçlar, karmakarışık ve gizemli bir dirimle canlanıyorlardı. Sazların arasında bir ördek hırıldıyor; bir kara kavakta bir gece kuşu miyavlıyor; bir hoyrat porsuk bir çalılığı eşeliyor; daldan dala kayan bir sansar, birkaç yaprağı belli belirsiz oynatıyor; uzaklarda bir serseri tilki pavkırıyordu.

— Hüzünlü bir hayvan, dedi Gatzö. Düşünüyör.

Pek bir şey anlamıyordum.

— Peki, Gatzö, bu yüzden mi hüzünlü o?..

Ama Gatzö yanıtlamıyordu beni.

— Cennetini yitirdi, demekle yetiniyordu. Bizim orada böyle derler, yaşlılar çok iyi bilirler... Ama dinle...

Dinliyordum. Çünkü kıyıda olağanüstü bir kuş ötmeye başlıyordu. Her gece, aynı saatte, aynı karaağacın tepesinde, onun sevda türküsü sulara ve kırlara yayılıyordu. Tilki susuyordu. Çiftleşme za-

manı olan nisan ayının sonunda, bülbülün gece türküsü öylesine güzeldi ki soluğumuzu tutuyorduk.

Onu dinlerken uykuya dalıyorduk. Bu gecelerin uykusu hafifti; öylesine hafifti ki tanyeri atmadan bir-iki kez uyanıyorduk.

Uykudan sıyrılırken, hâlâ öten olağanüstü kuşun sesini duyuyorduk çoğu zaman. Ama sesi bu sırada daha ağır, daha kalındı. Onu bu yakınmalarının yankılanmasının dışında, geceleyin, görünmez suların üzerinde, göl hayvanlarının uyumakta olduğu seziliyordu. Ve biz de, bu yakıcı ve yalnızlık dolu şarkıyı peşimiz sıra uzun uzun sürükleyerek tekrar uykuya dalıyorduk...

Tanyeri atarken ilkin büyük bir kuş görünüyordu. Sandaldan elli metre kadar uzakta, ince bir çamur katmanının üzerinde, kımıltısız duruyordu. Sivri gagası suya gözdağı veriyordu. Kursağı önde, uzun ayaklarının üzerinde görkemli bir şekilde balık avlıyordu. Bir boz balıkçıldı bu. Onu hayranlıkla seyrediyorduk, ama sessizce, çünkü en küçük bir şeyden ürker bu kuşlar.

Kısa bir süre sonra, bir testeregagalı ördek sürüsü sökün ediyordu. Bir kanaldan geliyorlardı her zaman. İnce bir buğu tülünün dalgalandığı geniş su yüzeyinde kolayca dolaşan küçük bir sabah donanmasıydı bunlar. Testeregagalı ördeklerin ortaya çıkması sabahın başladığının habercisiydi. Kıyıya yirmi metre kala hep birlikte çark edip, güneşi arkalarına alarak, yaprak tünellerinden birine yöneliyor, bir süre sonra alacakaranlıkta gözden kayboluyorlardı.

O zaman bütün hayvanlar kımıldamaya başlı-

yordu. Kalk borusu çalmıştı.

Unutulmuşluk, tasasızlık içinde yaşıyorduk.

Bazan herşey öylesine' sakın oluyordu ki bu dinginlikten bunalıyorduk. O zaman düşsel tehlikeler uyduruyorduk.

Gatzo, düşünceli düşünceli:

— Bu ülkede kimler oturuyor, bilemeyiz. Birileri vardır mutlaka, diyordu.

— Birileri vardır, diye tekrarlıyordum bir yanı gibi. Belki de yabancılarıdır...

Sırtım tatlı tatlı ürperiyordu. Düşünün bir! Yabancılar!...

Sakinimli Gatzo başını salıyordu.

— Şu kıyı var ya, Pascalet, bana pek tekin görünmüyor...

Durgun kolun, içine girilmez bitkilerle kaplı sol kıyısını gösteriyordu.

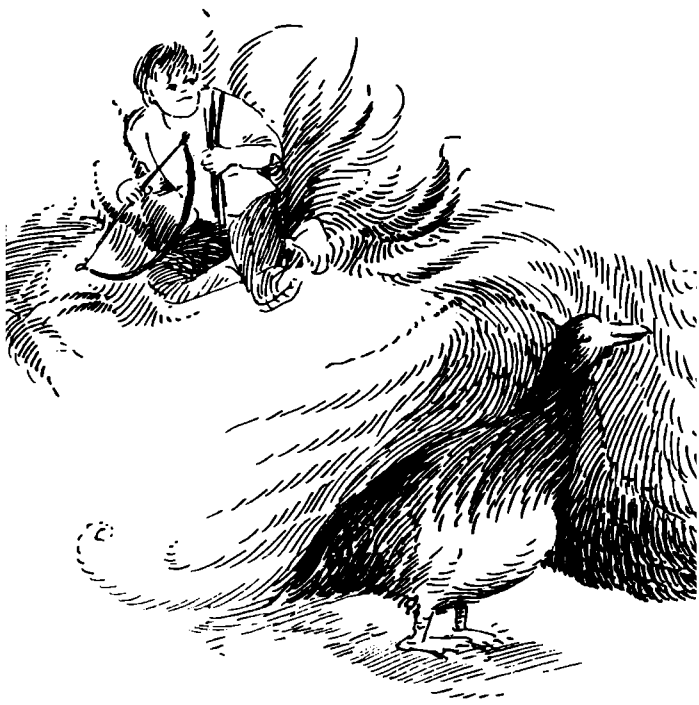
— Düşün hele, diye sürdürüyordu konuşmasını, kelle avcılarının ülkesindeymişiz, şu kara derili yamyamların.

O zaman aldatmaca bir korkuya kapılıyordum. Çok hoşuma gidiyordu bu korku. Çünkü, insan inanılmaz bir tehlike yaratarak korkunca, hiç kuşkusuz hiçbir tehlikenin söz konusu olmadığını bilir, ama bununla birlikte korkar. Benzersiz bir kıvançtır bu.

Gatzo, bir sabah;

— Pascalet, dedi, kendimize silâh yapmalıyız!..

Kendinden yüksek bir yay ayarladı. Kamıştan oklar yaptık. İnsanın bir silâhı varsa ister istemez kullanır onu. Çekmek için çekilir, atmak için

atılır, ateş etmek için edilir. Ama, ne yazık ki, boşluğa atmaktan hoşlanmaz insan. Hemen bir hedef, bir amaç arar. Bilmem, güzel bir kuştan daha iştah kabartıcı başka bir şey var mıdır? Çevremize binlerce kuş geliyordu; bizim zararsız olduğumuzu görerek bize güvenmişler, bizimle senli benli olmuşlar, neredeyse, kendi sakin ve doğal yaşamlarına olduğu kadar bizim yaşamımıza da ortak olmuşlardı...

Gatzo, sık sık, elinde yay, sandaldan on beş metre uzakta, suyun üzerinde kasılan, dalan, tüylerini perdahlayan ve hattâ gagasını kanadının altına sokup korkusuzca uyuklayan bir yaban örde-

ğini gözleriyle izliyordu.

Gatzo, sınırlı bir parmakla ipi titreştiriyor ve hiç farkına varmaksızın yavaşça gerip hayvana nişan alıyordu...

Sonra, silâhı öfkeyle kaldırıp oku kıyıya, rasgele atıyordu.

Akşamleyin kaynağın yanında pusuya gidiyorduk.

— Geceyi bekliyelim, diyordu Gatzo. Yabanıl hayvanları görürüz. Su içmeye geceleyin gelirler. Pençe izlerini gördüm...

İzleri bana da gösterdi. Bu izler ikimizi de heyecanlandırıyordu. Ama hayvan gelmedi. Hiç değilse, fundalığın ortasında gördüğümüze inandık. Bize kocaman göründü. Sesimizi çıkarmadan durduk.

— Düş görmedim, diye diretti Gatzo. Ayak sesini duydum.

— Ben de Gatzo, kulaklarını oynattığını gördüm.

O gece yalan söylemiyorduk artık. Hiç kuşkusuz iyi göremiyorduk; fundalığın ortasında, bizden oldukça uzakta, bir şeyin görüldüğü kesindi. Göründü ve gizemli bir şekilde kayboldu.

Ileri sürdüğüm gibi kulaklarını oynattığını gerçekten görmemiş olsam bile, hiç değilse görmüş olduğuma inanıyordum; bu da sonuç olarak bir şey eklememe olanak sağlıyordu:

— Gatzo, bir canavar bu hayvan.

Sandalımıza dönünce uzun uzun tartıştık. Canavar somutlaştı. Ayaklar ve korkunç bir kuyruk yarattık onun için. Niçin bir kuyruk? Bilmiyorum. Belki de aslanlar, kaplanlar, yüzünden... Çünkü bir

etoburdu bu hayvan zorunlu olarak.

— Ama Gatzso, gözlerinin parıldadığını görmedik.

— Kapatmıştı gözlerini ey zavallı Pascalet. Açıkçası bizi aldatmak için kapatmıştı.

Bu çok güzel bulgudan iştahım kabarıp:

— Sahi mi Gatzso? diye sordum.

Ve Gatzso yukardan bakan bir sesle:

— Pascalet, bu hayvanlar var ya, yapmayacakları kötülük yoktur.

Heyecanlanmıştım, mutluluktan kendimden geçmiştim.

Hayvanın huyunu, soyunu ve adını daha belirgin bir şekilde saptamak için daha uzun süre tartıştık. Ne köpek, ne de kurt olsun istiyorduk. Onu gerçek bir canavar saydığımızı göre, herkesin tanıdığı hayvanlarla budalaca değiş-tokuş edecek değildik. Onu bir türlü tanımlayamadığımız için, Gatzso gözlerimi kamaştıran bir düşünce ileri sürdü:

— Bir Rakal bu, dedi. Rakal diyeceğiz ona. Çevrede Rakal var. Bir Rakal gördüm ben... Bu kadar basit bir şey...

Gerçekten de, bu kadar basit bir şey. Bu hayvan Rakal'dı, hattâ kocanılan bir Rakal, bir eşek büyüklüğünde; bundan dolayı da tehlikeli bir Rakal; üstelik serseri bir Rakal'dı, bir yalnız, şu alıngan Rakal'lardan biri, en küçük bir şeyden öfkele-nip üzerinize atılabilir müthiş bir sıçrayışla; Rakal'ın kaplanın atlayışını geçen sıçraması pek ünlüdür; ve bu Rakal, hiçbir hayvanın yaşamadığı, hiçbir bitkinin bitmediği bu fundalığı hiç kuşku yok ki kırıp geçirmiş olmalıydı. Çünkü bu Rakal

yalnızlığa düşkündür, çölün efendisidir ve yaşlandığı zaman öylesine yırtıcı olur ki güreş boğası, manda bile karşısında duramaz. Rakal avlanmaz; çünkü Rakal'ın eti kösele gibi serttir; ve yaralı Rakal korkunç bir düşmandır. Rakal geceleri dolaştığı için pek az tanınır. Zaten, bizim buralarda, Rakal pek ender bulunur. Kısa bir süre sonra hiç kalmayacak. Belki de çağımızın en son Rakallarından birini gördük. Bu nedenle kıvanç ve korkudan solugumuz kesildi...

Serüvenin büyüklüğünden coşup:

— Gatzto, pusu yerine gene gitmeliyiz, dedim.

Ertesi gün pusu yerine gittik, ama bir ağacın üzerine yerleştik.

Hiş kuşkusuz onu benden daha iyi tanıyan Gatzto:

— Rakal ağaca tırmanmaz, diye güvence verdi.

Gece yarısına kadar, bir karaağacın kalın bir dalına tünedik.

Ama Rakal gelmedi.

— Bizi sezinlemiş olmalı, dedi Gatzto.

Çünkü, herkesin bildiği gibi, Rakal'ın olağanüstü bir koku alma duyusu vardır.

Ama, iki gün sonra, iyice korkuttu bizi.

Akşamleyin saat ona doğru, kıyıdaki koruluklarda kırılan ağaç gürültüsünü duyduk. Çalılık titriyordu; dallar çatır çatır kırılıyordu. Korkunç eşelenmeler karıştırıyordu suyu. Sonra hayvanın soluğu kesildi, güçlkle soluk almaya başladı, homurdandı, hırıldadı.

Sandalın dibinde sürünerek yanıma yaklaşan Gatzto, fısıltıyla:

— Yıkıyor, Pascalet, dedi. Hiç kımıldama. Yıkıyor diyorum.

Bu kez, gerçekten korkudan titredim.

Daha sonra hayvanı gitti.

Susuyorduk. Yavaş yavaş uyku geldi.

Ama benden daha yürekli olan Gatzo şafağa kadar kıyıyı gözetledi.

O günden sonra huzursuz olduk. Tuhaf bir duyguydu: gerçekten korkmaktan korkmaya başlamıştık. Çünkü, geceleyin o gürültüyü kendi kulaklarımızla duymuştuk. Gerçekdışı, uyduruk bir şey yoktu. Acımasız Rakal'dan başka hiçbir hayvanın uğramayacağını düşündüğümüz sığınağımızdaki dinginliği bir hayvan gelip bozmuştu.

Bu bilinmeyen ziyaretçinin ancak Rakal olabileceğini düşünüyorduk, ama sonuç olarak onunla ilgili hiçbir şey bilmiyorduk. Ama, ya bir Rakal değilse?.. Sadece bir gerçek hayvansa?..

— En iyisi yerimizi değiştirmek, diye salık verdi Gatzo.

Akşama doğru, dediğini gizlice yaptık.

Ayrılmadan önce bizim adacıkta kısa bir mola verdik.

Kuru odun, çalı çırpı aldık sandala, ateşimizi bir toprak çömleğe aktardık. Çömleği, teknenin dibinde, bir sıranın altına yerleştirdik.

Bundan sonra, eski konutumuzu selâmlayarak, güvenlik dolu kumsalından ayrıldık.

Bir kanala girdik. İki kıyı yavaş yavaş birbirine yaklaştı. Takımadalar arasında, söğütler ve sorgun ağaçları arasında yiten şu gizemli yaprak

geçitlerinden birine dönüştü. Geçerken kamışların gür yapraklarına sürtünüyorduk ve bu titreşim gizli yuvaları tedirgin ediyordu: bizi su akıntısına şikâyet eden duyarlı timsahbekçileri ve bağırtlaklar vardı. Geçit biz ilerledikçe kararıyordu. Ama en uçta bir aydınlık lekesi parılıyordu. Ağır ağır ilerliyorduk. Susmuştuk. Yapraklar bazan yanaklarımıza sürtünüyor ve öfkeli böcekler yanaklarımızın çevresinde dönerek kaçıyorlardı. Sonunda, saz ve ağaç duvarlarıyla iyice kapalı bir başka su havuzuna çıktık.

Bu küçük göl uyuyordu. Akşamın ışıkları ıssız sularını pek az aydınlatıyordu. Geniş kavaklar sarmıştı burayı. Birbirine sıkı sıkıya girmiş yaprakları, arkalarını ışığa alarak, karanlık bir çit oluşturuyorlardı. Kıyı karanlıktı. Yalıyarın yukarısında, tepelerden inen sık bir meşe ormanı suları karartıyordu. Bu saf ve dümdüz sular bir ışıltı bile yansıtıyordu. Gölün ortasında bir ada vardı.

Küçük bir kilise görünüyordu. Bütün ada yüksek servilerle kaplıydı. Çok yaşlı görünüyorlardı. Tekne suyu karıştırmadan ilerliyordu; sakin ve hayaletimsi ada ağır ağır yaklaşıyordu. Günbatımında, gerçekdışı bir görünüm, sessizliğin olası barınağıydı. Tek bir ses bile gelmiyordu. Göl yüzeyinde, bitkiler, ağaçlar ve sular görkemli bir sessizliğe gömülmüştü.

Sonunda, tekne adayla kıyı arasında durdu. Ölü bir noktaya demir attık. Görünüm ve sessizlik gözümüzü korkutuyordu. Öylesine heyecanlanmıştık ki yemek yerken ağızımızı açıp konuşmaya cesaret edemedik.

Kötü uyudum. Gece tedirgin ediciydi. Bu garip görünümün sessizliği altında, insan susa susa, tanımlanamaz bir yaşamın boğuk titreşimlerini duymaya başlıyordu: belirsiz gürültüler ya da iniltiler, daha uzakta, bir mırıltı, belki de kumsalda kararsız bir adım, görünmez bir varlığın soluğu ve durgun suların aynasının altında içine kapanık suların gizemli devinimi...

Kıyıya biri geldi. Belki gece yarısıydı. Gatzo da benim gibi açık seçik duydu, yalhyar tarafındaydı...

Ertesi gün adayı dolaştık.

Yosunlu yol küçük kiliseye gidiyordu. Oraya alçak bir girişten ulaşılıyordu. Kışın karayel ve yağmuru, yumuşak taştan yapılmış alnacını yıpratmıştı. Çok yaşlı bir görünümü vardı, yüzü güneşin etkisi ve sarmaşıklarla kızarmıştı.

Kapının altına bir göz oyulmuştu, içinde boyalı alçıdan yapılmış bir Meryem Ana heykeli vardı. Renkleri solmuştu. Giysisinde biraz pembelik kalmıştı. Bu gösterişsiz görüntünün çevresinde mavi harflerle yazılmış yazılar vardı.

Küçük kilisenin adıydı bu, güzel bir addi:

Uyuyan-Sular-Notr-Dam'ı. (1)

Tapınak yoksuldu, terk edilmişe benziyordu. Boyalı tahtadan sunağın üzerinde iki küçük kurşun şamdan görülüyordu. Kutsal kâsenin saklandığı dolabın üzerinde kamıştan yapılmış bir haç vardı. Kireçle badanalanmış duvarların üzerinde hasırotu ve kırmızı sorgun dalından yapılmış kuru bir çelenk asılıydı. Hava nem kokuyordu.

Çevresinde dolaşmak için kiliseden çıktık. Gatzo, arkada, aralarında birkaç tavşanotu çiçeğinin bulunduğu yüksek otların arasına gömülmüş iki mezar buldu.

Kilise ve mezarlar servilerin arasına sıkışmıştı.

Küçücüktü ada, ağaçların yaşlı kökleri sulara yıkanıyordu; sulara yansıyan yabani gölgeleri kartartıyordu onları.

Adadan sonra, yalıyarı ve yeşil meşe ormanını dolaştık ama daha içerlere girmeye cesaret edemedik. Fundalık oralarda bitiyordu, kayalıklı bir yamaca tırmanan katırtırnağı, sarısalkım, dikenli çobanpüskülü çalıları, bir çam ormanının başladığı bir tepenin şişkin sırtına doğru yükseliyordu.

(1) Notre-Dame (Notr-Dam): Meryem Ana; Meryem Ana adına yapılmış kilise.

Ne bir canlı. Ne bir ev. Gökte, bir atmaca. Süzülüyordu.

— Gatzo, kederli bir yer burası, dedim.

— Haklısın, diye yanıtladı Gatzo. Başka yerlere benzemiyor burası. Canlılar var...

Şaşırmıştım:

— Kim dedi sana? diye sordum.

Mırıldandı:

— Sen de benim gibi geceleyin duymadın mı? Kımıldıyordu... Biri geldi...

— Doğru, dedim, ben de duydum. Ne olduğunu biliyor musun, bir insan mı acaba?

— Hayır, Pascalet. Ama görebiliriz. Saklanarak... Bu gece, belki gene gelir.

Yüreğim çarpmaya başladı.

Gatzo konuşmasını sürdürdü:

— Saat ona doğru ay batıyor. Ortalık karanlık oluyor. Yalıyarın dibinde büyük bir oyuk var. Orada pusuya yatacağız.

Korkmuştum. Hemen anladı bunu:

— Pascalet, dedi, görmemiz gerek. Erkeğiz biz.

Sustuğumu görerek ekledi:

— İş olsun diye bir yere gelinmez... İstersen sen kal... Ben yalnız giderim.

Utanmıştım; ama korkum öylesine büyüktü ki Gatzo'yu yanıtladım:

— Yasak bir şey yapıyorsun; cezalandırılırsın.

Omuz silkti; ve ay batıncaya kadar ağzını açmadı.

O zaman, soyundu, giysilerini başının üzerine koydu ve suya girip yalıyara doğru yüzdü. Kıyıda kımıldadığını gördüm. Hiç kuşkusuz giysilerini giyiniyordu. Sonra gözden kayboldu.

Sandal adanın yanında duruyordu. Kıyıda görülmesi olanaksızdı. Ağaçların gölgesi gizliyordu onu.

Pruvadaki sıraya iliştim. Oradan kıyıyı rahatlıkla gözetleyebilirdim.

Hiçbir şey kımıldamıyordu.

Uzun süre bekledim, ama uyumak istemiyordum. Uzaktan bile olsa bir şeyler görmek istiyordum ben de.

Yaratık gece yarısına doğru ortaya çıktı.

Kıyı boyunca yürüdü, bir çalıyı aralayıp kumsala indi. Küçük bir beyazlık olarak gördüm onu. Bu beyazlık bir süre dolaştı, sonra suya yaklaştı.

İşte o zaman hiçbir şey düşünemez oldum. Sandalı bağlı olduğu yerden çözdüm ve yavaş yavaş sırikla ittim. Bana boyun eğdi ve suyun üzerinde kaymaya başladı. «Gece öylesine karanlık ki, diye düşündüm, yaratık beni göremez. Olanaksız. Ben onun beyaz olduğunu farketmişim de...» Bu beyazlığa karşın, onu tam olarak ayırt edemiyordum. Bir biçimi vâr mıydı? Bununla birlikte ona doğru ilerliyordum; ama, kumsalda hareketsiz duran o, hâlâ beyaz lekeden başka bir şey değildi. Aynı gölgenin içinde ağır ağır gelişimi görmüyordu hiç kuşkusuz. Birden bir çığlık attı: kıyıya gelmişim.

«Tanrım! Bir insan!» diye bağırdığını duydum. Böyle bağırması şaşırtmıştı beni; kendimi toparlayıp sordum:

— Peki sen kimsin?

Kaçtı, ama bulunduğu çukurdan fırlayan Gatzon'u onu hemen yakaladı.

— Onu tuttum, dedi. Bir kız bu! Olur şey değil!

Sandal kumsala yanaştı. Gatzonun yanına gittim.

Kızı bileklerinden tutmuştu. Kız karşı koymuyordu. Bizim yaşımızda görünüyordu, ama onu iyi göremiyorduk.

— Burada ne yapıyorsun? Kimsin? Evin nerede?

Gatzo sorulara boğuyordu kızı. Kız susuyor, ama bizden korkmuş gibi görünmüyordu.

Gatzo sesini tatlılaştırarak konuştu:

— Sana kötülük yapmayacağız.

Kızın bileklerini bıraktı. O zaman kız bize:

— Sizi tanıyorum, dedi. Bir hafta önce durgun kola geldiniz. Bütün köylerde sizi arıyorlar...

Korkudan her yanım buz kesildi. Ama, sakın duran Gatzo sordu:

— Doğru mu? Bizi mi arıyorlar? Kim arıyor?

— Bizim orda, Pierrouré'de (1), kır bekçisi...

— Peki, söyle, nasıl arıyor bizi?

— Saat on birde davul çalıp, köy alanında bağıarak ilân ediyor. Sonra evine gidiyor. Dört gündür böyle... Herkes biliyor.

— Öyleyse rahat uyuyabiliriz. Sen kimseye bir şey söylemeyecek misin?

— Ben kimseye bir şey söylemeyeceğim, dedi küçük kız. Ama sizi bir başkası da arıyor. Sizi bulabilecek biri.

Bu kez Gatzo tedirgin oldu:

— Nasıl biri?

— Uzun boylu, zayıf, esmer biri. Eski bir sandalla ırmaktan geldi.

(1) Pierrure.

Korkuyla düşündüm:

— Bargabot bu. Yakalandık!

Küçük kız konuşmasını sürdürdü:

— Dün akşam geldi. Kuklalarla aynı zamanda geldi.

— Hangi kuklalar? diye sordu Gatzö.

Sesi titriyordu.

— Küçük tiyatro. Yarın karaağacın altında oynayacak. Her yıl uğrar. Geceleyin akşam yemeğinden sonra oynar. Hep aynısı gelir. Geçen yıl iki kişiydiler. Bu yıl tek kişi, bir yaşlı adam...

Sustu. Gatzö da susuyordu.

Birden:

— Eve dönmem gerek, dedi.

Onu ormana kadar götürdük. Bizim önümüzde yürüyordu. Gözleri Gatzö'nun gözleri kadar geceyi delebiliyordu. Ormanın sınırında ondan ayrıldık.

Ağaçların altında öylesine koyu bir karanlık vardı ki Gatzö küçük kızın korkmamasına şaşırıldı.

— Geceleyin su kıyısına niçin geliyorsun? diye sordu.

Kızın yanıtlamaması üzerine, yumuşak bir sesle üstelerek tekrar sordu. Sesi öylesine tatlıydı ki küçük kız sonunda konuştu:

Annesi, babası ölmüştü. Birileri küçük kızı yanına almıştı. Saturnin Dede (1) ve Saturnine Nene (2) adlı iyi yürekli insanların evinde hizmet görüyordu. On iki yaşında, Constantin (3) adlı bir torunlarından başka kimseleri yoktu. Bir gün üçü

(1) Satürnen.

(2) Satürnin.

(3) Konstanten.

birden uzun bir yolculuğa çıkmışlardı. Kendisini durmadan azarlayan yaşlı bir hizmetçiyle birlikte evde yalnız bırakmışlardı onu. Çok uzaklarda, hüznü bir memlekette yaşadıkları söyleniyordu. Tanrı bilir niçin. Hiç kuşkusuz orada onlar da kederli olmuşlardı. Artık eve dönmeye cesaret edemiyorlardı. Bu yüzden, geceleyin geri dönmelerini yakarmak için Suların-Notr-Dam'ına gizlice geliyordu, köyde herkes üzülüyordu onlara, özlemişlerdi...

Bu öykü çok dokunmuştu bize. Anlatırken küçük kız da duygulandı. Sonunda ağladı.

Heyecanlanan Gatzo sordu:

— Adın ne senin küçük?

Yanıtladı:

— Hyacinthe. (4)

Ağlamasını sürdürdü.

Bu sırada, çam ormanında bir ayak sesi duyuldu. Tuhaf bir ayak sesi, bir hayvanın.

Korkarak:

— Bir hayvan! Rakal! dedim.

Küçük kız;

— Hiç de değil, dedi. Benim eşeğim. Beni aramaya geliyor.

Bir gölge görüldü. Hayvan karanlıktan çıktı.

Küçük kız seslendi ona: «Gel, Culotte (5), tatlım. Yavaş yavaş gel. Bu kez korkutma onları...»

Eşek geldi. Olağanüstü eğitilmişti. (Adı Culotte'tu.)

— Bizim köyün büyülü eşeğidir, dedi Hyacinthe.

Gülüyordu belki.

Birden hüznünlendi.

— Yarın gelmeyeceğim. Küçük tiyatroyu görmek istiyorum. Köy alanında çocuklara oynayacak. Bütün gece ay aydınlığı olacak...

Gatzo ve ben susuyorduk.

Bunun üzerine eşeğine bindi ve ikisi, dünyanın en doğal işini yapıyormuşçasına ormanda ilerlediler.

Ertesi gün bir türlü geçmek bilmedi. Can sıkıntısı içinde, hiçbir şeyden tat almaksızın dolaştık. Daha önceki günler herşeyle ilgiliydik; bir kuş, bir

(4) Jasent.

(5) Külot.

sinek, bir kurbağa, bir kelebek. Şimdi, ortada belli bir neden yokken, aylaklık ediyorduk. Gatzso uzakta duruyordu. Baştan savma yanıtlar veriyordu bana. Tekrar asık yüzlü olmuştu, onu böyle sevmiyordum. Dalgın dalgın durması ayırıyordu bizi. Kendimi yalnız hissediyordum. Üzüntü içinde, susuyordum.

İkinciye doğru artık dayanamadım. Sandal o sırada yalıyıda demirliydi. Yere atlayıp gezmeğe çıktım...

Meşelerin altı çok sıcaktı, ama çok güzel bir ışık vardı. Hiç korkmayan kızıl tüylü küçük sincaplar, buldukları dallardan büyük bir dikkatle izliyorlardı beni.

Onların dostlukları çok hoşuma gitti. O yaşın verdiği kaygısızlıkla, mavi yaban güvercinlerinin, siyah kanatlı altın renkli sarıasma kuşlarının ağaçtan ağaca teklifsizce dolaştıkları ormanda yürüyünce acımı unutmuşum.

Daha yukarlarda, dalların arasında başka kuşlar ötüyordu. Orman yüksek tepelere tırmandığı için bir süre sonra bütün görünüm önümde uzanıyordu. O zaman durdum ve bir kayanın üzerine oturdum.

Gün batısında, ama epeyce uzakta, pırl pırl parlayan ırmak görünüyordu. Düz bir teknenin üzerinde iki adam serpmeye balık avlıyordu. Solumda, yeşil meşeler ve büyük çam ormanları, ilk tepelerin kollarına tırmanıyordu. Tepelere, mavi koyaklara, mor dere yataklarına akşam inerken, doruklar hâlâ güneşliydi.

Bir toprak tabyayı geçince köyün bir ucu görünüyordu: beş ya da altı ev, bir kule, küçük bir

çan kulesi. Çan kulesinin arkasında üç-dört duman yükseliyordu havada. Köyün büyük bölümü orada olmalıydı. Tepelerin yamacının ortasında köye giden patika görünüyordu. Kırklar ıssızdı; ama patikada bir eşek yürüyordu. Eşekçisiz, tek başına bir eşek. Yolda şaşmadan yürüyordu. İki küfe taşıyordu; küçük adımlarla, kusursuz bir sağduyuyla, benden tarafa geliyordu.

Birden anladım, «Ah! dedim, Hyacinthe'in eşiği bu. Gidip bakacağım...»

Yüreğim çarparak bekliyordum. Ama eşek birden sağa dönüp çamların arasında gözden kayboldu.

İşte tam bu sırada akşam bastırdı. Başlangıçta hiç farketmemiştim.

Kendime geldiğim zaman ortalık epeyce kararmıştı, hemen teknenin yanına döndüm.

Sandal oradaydı, ama Gatzto yoktu.

KUKLACI

Sonsuza dek.

Bunu hemen sezdim; ama inanmak istemiyordum. Bu yüzden bekliyordum.

Kendim de pek inanmadan, «Gelecek» diyordum. Bir tavşan yuvası aramaya gitmiş olmalı; onu yalnız bırakmakla hata ettim. Canı sıkıldı. Ama geri dönmediği için, geleceğine olan inancımı yavaş yavaş yitirmeye başlamıştım. Avunmak için umudu iki katına çıkartıyordum. Bu da bir işe ya-

ramıyordu, çünkü gittiğini biliyordum...

Herşey bana yalnızlığımı anımsatıyordu: hayvanlar, sesleri, su ve sessizliği... Herşey. Bu su uzantısının ucunda, tereotlarının içinde vraklayan küçük, kederli kurbağa. O da yalnızdı. Öteki kıyıda, kocaman bir kavağın dalları arasında gizlenen koca başlı alacabaykuş. Adanın ortasındaki bir servide oturan en yakın alacabaykuşa yanıp yakınıyordu. Servide oturan da acılı komşusunu sabırla, büyük bir hüznle yanıtlıyordu; ve kuşların yaşlı konuşmaları, yalnız gölcükleri acıyla aşırıyordu. Dinginliği eksiksiz sulardan gelen hiçbir gürültü yüreğimi karartmıyorsa, bunun nedeni, gölcüklerin benimle suskunluklarıyla konuşmasındandı. Susuyorlardı: böylece yalnızlığımı anlıyordum.

Belki korkuyordum, ama bırakılmış olmanın verdiği acının içimde bu korkuyu bastırıldığını düşünüyorum. Sadece kaygıları kalmıştı. Yalnızca belirsiz tehlikelerden korkuyordum: gürültüler, bir gölge, soluyan bir şey...

Bu sırada ay yükseldi, acım daha da büyüdü. Ay aydınlığında, gölcüklerin ıssız yüzeyini görünce, yalnızlığımın büyüklüğünü anladım. Öylesine yalnızdım ki, içimden usulca Gatzo'yu çağırıyordum; ama ağzımdan bir ses bile çıkmıyordu, bu sessizlikte, bu göl ıssızlığında öylesine korkuyordum ki sesimin gürültüsü yankılanmıyordu...

«O şimdi köyde, diye düşünüyordum, ama beni burada bırakıp nasıl gidebildi?»

Çünkü bu yabancı yerlerde tek başıma olmak, Gatzo'nun ihanetini düşünmekten daha az üzüntü veriyordu bana. Beni bırakıp giderek yaşamımın en güzel dostluğunu yaralamıştı. Bundan dolayı çok

acı çekiyordum. Çünkü bir daha onun gibi bir arkadaş bulamayacaktım; benden daha güçlü, benden daha yürekli, benden daha yetenekli bir arkadaş. Üstelik benim ilk arkadaşımdı o.

Anlaşılması güç bir önsezi, onun geri dönme-yeceğinden içten içe korkutuyordu beni. Bu nedenle, umutsuzlukla harekete geçerek, onu aramaya çıkmak için bu kederli sığınaktan ayrılmaya karar verdim.

Günbatımında birkaç evini gördüğüm o köyde olduğunu sanıyordum onun.

Eşeğin tırıs gittiğini gördüğüm patikayı anımsıyordum. Meşeleri geçerken oraya ulaşmak kolay geliyordu bana. Böylece, sınırlarını ay ışığının parlattığı o ormana yöneldim ilkin.

O gece ay bana çok yardım etti: ışığı yolumu aydınlattı ve dinginliği bir büyü yapılmışcasına biraz yatıştırdı beni. Çünkü ay insanları öteki gezegenlerden daha çok etkiler. Işığı hemen yanı başımızdadır! Saygılı, sevecen olduğu hissedilir ve ilkbahar kamer aylarında dostluğu öylesine sevecenleşir ki kırlar duygulanır. O sıralar, geceleyin uyanan çocuklar için ondan daha sevimli bir yol gösterici yoktur. Açık pencereden onların odasını aydınlatır ve tekrar uykuya daldıklarında uykularını en güzel düşlerle süsler.

Hiç kuşkusuz ben de bu düşlerden birini gördüm anlaşılır.

Kuşkusuz odamda uyumamıştım; ama o gece, yaptığım, gördüğüm, duyabildiğim şeyler, düşümde olmadıysa eğer, bu kadar kolaylıkla nasıl gerçekleşebilir?

Bütün meşe ormanı ay ışığında yıkanıyordu.

Siyah yaprakların arasından mavimsi ışık sütunları halinde iniyordu ay ışığı. Yaşlı ağaçların bütün dalları bu yıldızsal maviliğe gömülmüştü. Ben de karanlıktan çıkıp aydınlık kitlelerinden birinin içine giriyor ve birdenbire ışık ve aydın oluşmuş küçük bir gövdeye dönüşüyordum.

Bir güçlkle karşılaşmaksızın ormanı geçtim ve hemen karşıma patika çıktı. Aramadım onu, kendisi geldi, kestirebileceğiniz gibi ayda yıkanıyordu. Ve öylesine çarçabuk senli benli oldu ki kendimi onun gönül okşayıcı dinginliğine bıraktım. Güzel bir gece patikasıydı, hani şu sizinle arkadaşlık eden, konuşabileceğiniz ve yol boyunca size içini açıp küçük gizlerini söyleyen patikalardan biriydi. İnsan korkmadan, kolayca yürür. İçleri temiz olduğundan yolunuzu şaşırtmazlar. Onların üzerinde, zamanın hükmü yoktur artık ve uzaklık, yürüyüşün gece keyfi içinde dostça erir gider. İnsan nereden gelip nereye gittiğini, ne zaman yola çıktığını ve hangi saatte varacağını, aslında varıp varmayacağını kesinlikle bilemez. Sonu yoktur bu patikaların. Bir raslantı sonucu, sizi terk edip gitmişlerse, en görkemli yörelerden birine sizi belli etmeden bırakmak içindir...

Şimdi sizinle konuşmakta olan ben bunu çok iyi biliyorum, çünkü benim patikam da bıraktı beni.

Tepelerin yamacında açılmış olmasının nedeni beni dünyanın en tuhaf köyüne götürmek içindi, sanki sadece bunun için yapılmış gibiydi. Sahi bu dünyadan mıydı o köy?.. Herşey öylesine olasız, öylesine gerçek dışı görünüyordu ki orada, insanın pek inanası gelmiyordu; o garip gece boyunca, kaç

kez, cennete yakın bir yerde, düşçül ve özençli çocukların hoşuna gitsin diye yaratılmış, periler evreninde bir yer olarak düşündüm burayı safyürekli aklımla...

Köye yukardan girdim. Sokaklar bomboştu, evlerde kimseler yaşamıyor gibiydi. Ama bununla birlikte, hâlâ sıcak ekmek ve buğday çorbası kokuyorlardı. Hiç kuşku yok ki insanlar pek az önce ayrılmışlardı. Şimdi ne gürültü, ne de ışık vardı...

Köy sınırlarında onca kudurgan olan köpekler de sahipleriyle birlikte gitmişlerdi. Tek bir kedi bile yoktu. Onlar da göçmüştü.

İnişli yolu izledim, böylece sessizliğe gömülmüş evleri geçe geçe, birdenbire küçük bir alana çıktım.

O zaman köyün gizinin ne olduğunu gördüm.

İnsanıyla, hayvanıyla bütün köy oradaydı. Bir şey bekliyor gibiydi.

Güvenle bekliyor gibiydi. İyi yürekli, sabırlı bir köydü. İnsanların yüzünü görür görmez göze çarpıyordu bu. Sağduyulu ve barışçıydılar, birkaç sıra oluşturmuşlardı.

Öndekiler tahta bir sıraya oturmuştu, ciddi mi ciddi. Ortada belediye başkanı vardı.

Bıyiksız ve sakalsızdı belediye başkanı, saçları dik ve beyazdı. Bayramlıklarını giymişti. Yanık kahverengi ceketinden kocaman bir takma yaka çıkıyordu ve ola ki çok sıkıyordu, çünkü adamcağız boynunu çevirmeye cesaret edemiyordu. Bu nedenle, büyük bir sabırla tam karşısına bakıyor ve bu da, belediye başkanı olarak, ona, büyük bir

ağırbaşlılık veriyordu.

Ötekiler de onun bu kımıltısızlığı karşısında, bir sayđı gereği olarak, put gibi duruyorlardı. İlkin, sağında, yaşlı rahip vardı. Ellerini, alışkanlıkla, karnının üzerinde kavuşturmuştu; kızarmış kocaman yüzünde, ortama uygun olarak, iyi dileklilik ve yazđıya boyun eğme görüntüsü vardı.

Onun yanında, noter oturuyordu, küçük, yaşlı, çöp gibi zayıf, alaycı ağızlı bir adamdı, burnunun ucunu kaçıyordu. Burnu sivriydi.

Alpaga ceket ve bir hasır şapka giymiş olan göbekli doktor, altın çerçevesi kelebek gözlüğünü, daha iyi görebilmek için, damalı mendiliyle siliyordu. O da yaşlıydı, sakallı ve kızarık bir yüzü vardı.

Belediye başkanının hemen solunda oturan kır bekçisi uyukluyordu. Dünyanın en yaşlı insanıydı sanki, ama çenesinde asker sakalı vardı, kepinin çevresinde gümüş rengi bir şerit dolanıyordu.

Onun yanında, geniş omuzlu bir yaşlı adam kurumlu kurumlu oturuyordu. Beyaz sakalı göğsüne kadar iniyordu. Arada sırada, soluk almak için etli burnunu havaya dikeydi, derisi sertleşmiş yaşlı yüzünde yeşil gözleri kımıltısız duruyordu.

Köyün medarı iftiharını, ünlü kişisi, Deniz Kurdu'ydü bu.

Onun geniş omuzlarının gerisinde, kısa ve şişman gövdeli, bıyıklı, osuruğu cinli görünüşlü küçük şube memuru duruyordu. Altmışlık bir emekli olan bu yaşlı adam, yüreği her zaman iyilikle çarpmayan tek kişisiydi.

İleri gelenler sırası böyleydi işte.

Arkada köylüler vardı.

İlkin, üç sıra halinde kadınlar: sağda, bütün nineler, ortada bütün evli kadınlar. Sola yığılmış olan genç kızlar durmadan gülüyor, fısıldaşıp duruyorlardı.

Kadınların arkasında erkekler vardı. Dört sıra halinde ayakta duruyorlardı. Kimisi uzun boylu, kimisi ense kulak yerinde, kimisi bıyıklı, kimisi bıyıksız. Ama hepsinin yüzünde aynı dinginlik, aynı güçlü yalınlık okunuyordu.

Herkes aynı yöne bakıyorlardı.

Devsel bir karaağaca bakıyorlardı, ağacın dalları bütün alanı kaplayan bir kubbe gibiydi.

En alçak dallara, bir çok küçük venedik fenerleri, renk renk kâğıt fenerler asılmıştı.

Karaağacın altına gösterişsiz bir bez sahne kurulmuştu. Sahnenin iki yanında, köyün ileri gelenlerinin önünde, okul sıralarına çocuklar dizilmişlerdi. Oğlanlar sağda, kızlar solda. Büyükler gibi onlar da sessiz sessiz bekliyorlardı.

O sırada küçük tiyatronun perdesi inikti. Ama üzerinde güzel bir resim vardı. Bir eşek resmi. Gözlükleri vardı eşeğin, bir kitap tutuyordu. Bir koltuğa oturmuştu. Bir küçük çocuk, dizlerinin dibine oturmuş onu dinliyordu. Eşek ona ders anlatıyordu. Eşeğin ve çocuğun üzerinden, gözleri kapalı, başında sarmaşıktan bir taş bulunan bir maske gülümsüyordu, gülüşünde hoşgörülük ve muziplik vardı.

Tiyatronun arkasında kilise vardı: derin ve karanlık bir giriş.

Ve, kilisenin, karanlığın, tiyatronun, köylülerin, kâğıt fenerlerin ve devsel karaağaçların üstünde, nisan ayı ayının pırıl pırıl gökyüzü dalga-

lanıyordu.

İlkin, gerçekten, neler olup bitti bilmiyorum. Çünkü anlamayacak kadar kendimden geçmişim. Kulakları ve gözleri büyülemek için belki de böylesine görkemli bir gösteri hazırlanmamıştı...

İlkin, sahnenin arkasından, titrek bir ses duyuldu, ama insanın içine işleyen, erdem dolu bir sestir bu. Hemen bütün yüreğimle etkilendim. Bu ses perdenin arkasında hazırlananları haber veriyordu; kişilerin adlarını sayıyor ve onlara inanmamızı istiyordu, çünkü biraz sonra bizim için gelecek, ağlayacak, nefret edecek, seveceklerdi, yani insanlar gibi yaşayacak ve öleceklerdi...

Bu kısa söylevden sonra, perde açıldı ve bir bahçeyle bir bahçıvan görüldü. Bu bahçede kocaman kocaman meyveler yetişiyordu; bahçıvan meyvelerinden dolayı öylesine gururlanıyordu ki öteki bahçıvanları hor görüyordu. Genç bir kadın ve ay parçası gibi oğlu vardı. Kocaman, mavi mavi kelebekleri yakalamak için ağaçların altında koştukları görülüyordu. Bahçıvan, karısı ve oğlundan, hemen hemen kavunları, erikleri kadar gurur duyuyordu. Bu nedenle onların önemsiz komşu bahçıvanlarla görüşmelerini yasaklamıştı; onlar da ona boyun eğmişti.

Derken, bir gün, bir dilenci gelir, çok yorgun, açlık ve susuzluktan bitkin düşmüş yaşlı bir dilenci. Bahçe çitinin üzerinden, sokağa bir şeftali sarkıyordu. Dilenci onu kopardı ve yemeye hazırlandı. Birden, o gururlu bahçıvan ortaya çıktı, öfkeden kıpkırmızı kesilmişti, zavallı dilencinin üzerine yürüdü, bir sopa darbesiyle şeftaliyi elinden düşürdü. Şeftali sokağa düştü ve dilenci olanlara

boyun eğip, ağzını açmadan yürüyüp gitti.

Oysa bu dilenci etiyile kemiğiyle Aziz Théotime'di (1), bu sırada bazı işlerini görmek için yolculuk ediyordu, yani Ulu Tanrı'nın işleri için.

Sonra dekor değişiyor, bir bulutun üzerinde Ulu Tanrı geliyordu sahneye. Hareketlerinden çok öfkeli olduğu anlaşılıyordu, ve bahçivandan öylesine sözcüklerle söz ediyordu ki seyirciler korkudan tır tır titriyordu, özellikle de kızlar. Bundan sonra, tehditle homurdanarak kendisi gidiyordu. Sahnenin arkasında, davulla gök gürültüsü sesi çıkartılıyor-

(1) Toetim.

du. Öfkelenen Ulu Tanrı, Aziz'inin öcünü almaya gidiyordu.

Bunun üzerine yeryüzündeki bahçeye dönülüyordu. Ama bununla birlikte, Théotime'in şeftali ağacının altında, bir yaşlı büyücü alev alev yanan gözlerle çocuğu gözetlemektedir. Sokakta duran meyveyi almıştır.

Ah! Nasıl da güzel bir meyveydi! Hâlâ gözümün önündedir. Büyücü taze, pembe meyveyi yaladıktan sonra ağacın dibine koyar.

Çocuk geçerken meyveyi görür, alıp yer ve bayılır. Büyücü de onu alıp havalara götürür.

Yıllar geçer. Bir çingene kampı görülür. Çocuk burada yaşamaktadır. Çok büyümüştür, ama herşeyi unutmuştur. Çünkü büyücü onu meyveyle zehirlemiştir. Meyveyi ısırınca bütün anılarını unutmuştur. Ayrıca bütün iyilik duygularını yitirmiştir. Oymağın en kötü insanı odur: yalan söyler, küfür eder, hile yapar, çalar, kafası atınca bıçağına el atar. Herkes ondan korkmaktadır.

Ya ana-babası?

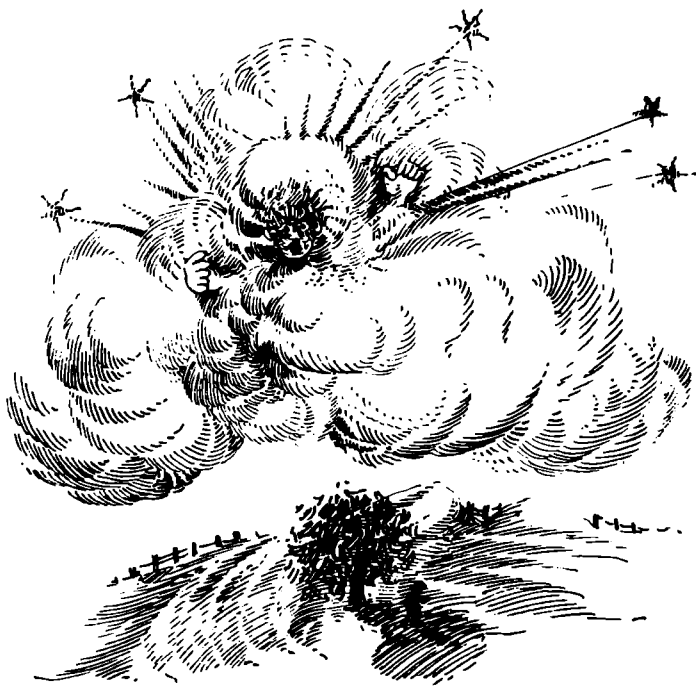
Belleğini yitirdiği için onları da unutmuştur. Ama onların aklından çıkmamıştır. Çok mutsuzdurlar. Ağaçlar boş yere meyve vermektedir, meyveleri bol ve eskiden olduğu gibi kocaman kocamandır, ama bunları toplamak bahçıvanın aklına bile gelmemektedir. Yaşlanmıştır. Gece-gündüz, karısından gizli gizli ağlamaktadır.

Çektiği acıdan saçları bembeyaz olmuştur; ve artık, göğsünde bir gram bile gurur yoktur.

O ve karısı hâlâ umutla beklemektedirler.

«Küçük dönecek» deyip onu beklemektedirler.

Bu nedenle, geldiğinde içeriye kolayca girebil-

sin diye evin kapısını gece-gündüz açık bırakmaktadırlar.

Derken, bir gün çingeneler gelirler. Ormanda saklanırlar.

Gene aynı akşam yaşlı bir dilenci gelip sadaka ister. Aç ve susuzdur. Bahçıvan anımsar onu. Ona bir sepet şeftali verir. Dilenci sepetten bir şeftali alır, ısırır ama yemez. Sonra, bahçıvana: «Bunu yatağının baş ucunda özenle sakla ve sabret. Bir gün biri yiyecek bunu.» der ve hemen kaybolur. Aziz Théotime'den başkası değildir. Karanlık ormanda gizlenen çingeneler güzel bahçeyi görürler.

Hep bir ağızdan, «Bahçıvan zengin. Bir şeyler çalalım» derler. Hırsızlığa yatkın çocuğun yazgısı belirlenmiştir.

Ay batar, gece olur, gecekuşu öter ve çocuk çiti geçer. Eve varır, kapıyı bulur, el yordamıyla sürgüyü arar. Ama elleri boşluktan başka bir şey bulamaz... Hırsızlardan çekinmeyen bu garip evin kapısı geceleyin ardına kadar açıktır...

Haydut çocuk duraksar, titrer...

Bununla birlikte, özsaygısı ağır basar ve ilerler; ama hava sıcaktır, içi yanmakta, susuzluktan kavrulmaktadır. Birden bir oda bulur. İçerde yaşlı bir adam sırt üstü uyumaktadır. Bir gece lâmbası yüzünü aydınlatmaktadır. Ve baş ucunda, bir taşağın içinde, bir şeftali durmaktadır, çok suludur, üzerinde iki diş izi vardır, biri ısırılmış ama yemeden bırakmış gibidir.

Hırsız çocuk elini meyveye uzatır ve ağzına götürür. Aman Tanrım tat! Ama bu bir meyve değildir! Bütün vücudu dolduran, bütün ruhunuzu söküp alan bir şeydir! Neredeyim?.. Haykırır!..

Yaşlı adam uyanır. Karısı koşup gelir...

Ah! Oğullarıdır bu. Oradadır, onları görür ve tanır, hıçkırarak ağlar.

Ulu Tanrı bulutunun üzerinde görünür, hoşnutlukla başını sallamaktadır.

Perde iner.

O zamanlar köylerimizde yaşayanlar saf yürekli insanlardı, bir şeyden hoşlandıklarında bütün varlıklarıyla hoşlanırlardı. Bu saf yüreklilik öykülerin derin anlamını hemen anlamalarını sağlardı; kendi bilgeliklerine uygun düştüğü için açıkyürek-

liliklerinden çok hoşnuttular. Birkaç açık-seçik düşünceyle özetlenebilecek olan bu bilgelik bize yetersiz görünebilir; ama bununla birlikte, eski yaşamın arıtılmış hazinesidir.

Bu gerçek bilginin, yakından bakılacak olursa, ince eleyip sık dokunmadığı görülür. Çoğu zaman insanlardan imgelem gücü ister, onlara imgelem gücü esinler. O zaman, bu öyküde de görüldüğü gibi, bir eğlence olur ve öğrettiği şey öylesine güzeldir ki bilgelik bizi büyüler.

O gece de bütün köy halkını açıkça, gözle görülecek şekilde, büyüledi. Bütün temsil boyunca belediye başkanı ağzı açık kaldı. Papaza gelince, melekleri ağzı açık seyretti, Ulu Tanrı görününce haç çıkardı. Noterle doktor hoşnut kaldıklarını belli ettiler. Deniz Kurdu öfkelenip iğrenç büyücüyle hain çingeneleri dört kez boğmaya kalkıştı. Ona güçlkle engel oldular. Köylüler çok heyecanlandılar, ahlar vahlar ettiler. Öfkelerini, hoşnutsuzluklarını ya da acımalarını belli ettiler. Çocuklar hiçbir şey söylemiyorlardı, ama gözleri garip bir şekilde faltaşı gibi açılmıştı. Öykü büyülemişti onları. Artık sahneye bakmıyorlardı, artık seyirci değillerdi, sahnenin içindeydiler, kendi kimlikleri yok olmuştu, sahne- de gördükleri kişilerin kimliklerine girmişlerdi. Oyunu seyretmiyorlardı artık, oyunu kendi aralarında kendileri oynuyorlardı. Yan yana dizildikleri sıralarda hep birlikte iç çekiyorlardı. Birbirine yaklaşmış coşkulu yüzleri esrime içinde donmuş gibiydi.

Özellikle biri, bir küçük kızın yüzü. Pembe yanaklı, geniş ağızlı, açık yeşil gözlü. Saçları kıvılcık ve düzgündü. Küçük bir saç kuyruğu ensesinde

dimdik duruyordu. Hiç kuşku yok ki Hyacinthe'ti. Yalnızca bu yüzü taşlaştıran kendinden geçme ve dehşet havasında seziliyordu bu. Çünkü bütün yüreğini koyduğu sahnedeki oyundan hiç bir çocuk onun kadar heyecanlanmamıştı.

Perde inince, büyük bir sessizlik oldu. Sonra aynı titrek ses sahne arkasından konuştu:

«İyi yürekli insanlar, gösteri sona erdi. Şimdi köpeğim Piquedou (1) ağzında çanak dolaştırıp para toplayacak. Ona dostça davranınız lütfen. Benim tek yol arkadaşımıdır. Çünkü çocuklarım bu dünyada değiller artık. Masalda olduğu gibi bir torunum vardı, onu da çingeneler çaldı. Köylerinizde elli yıldır kukla oynatıyorum. Benden sonra kimse gelip oynatmayacak. Son kez görüyorsunuz dostlarım. Çünkü çok yaşlandım, artık bundan böyle köyünüze gelmeyeceğim. Bu akşam, size veda ediyorum. Köpek önünüzden geçerken birkaç kuruş verin lütfen...»

Bunun üzerine bütün köy ağladı. Kadınlar sümkükdüler, erkekler gözlerini sildiler, belediye başkanı aksırdı. Sonra kızlar hep bir ağızdan seslerini yükseltip:

«Savinien (2) Dede, bir kez ortaya çıkınız...» dediler.

Sesleri öylesine tatlı, öylesine hoştu ki Savinien Dede'nin tiyatronun altından çıktığı görüldü.

Perde kımıldadı, bir baş görüldü. Uzun ve saçsızdı; ama saçsız kafatasının çevresinde bir bembeyaz saç tacı iniyor ve kar gibi sakallara karışıyordu. Gözleri pırıl pırıldı, bakışları tertemizdi. Yaşlı

(1) Pikdu.

(2) Saviniyen.

adam güçlkle doğrulduğu zaman üç yüz insanın içi sızladı.

Eski bir redingot giymişti, boynunda bir boyun mendili vardı. Çok yoksul ve çok hasta olduğu seziliyordu.

Bu çok yoksul ve çok hasta insanın, bunca sadelik ve bunca hatır sayar incelikle deliğinden çıktığını görmekten duygulanan köy halkı sustu. Bununla birlikte, gülümsemediği yaşlı adam, hoş görünmeye çalışmıyordu; ama kendi elinde olmaksızın, yüzünde arı bir anlam vardı.

Yaşlı adam iyice doğrulduğu zaman, yukardan, dalların arasından hıçkırık sesleri geldi.

Karaağacın alçak dallarından geliyordu. Bütün başlar yukarı kalktı. O zaman herkes Gatz'o'yu gördü. Dalın üzerine ata biner gibi binmiş, ağlıyordu. Öfkeyle, kendine karşın, ağlıyordu. Onu böyle gözyaşı dökerken görmekten şaşırılmış üç yüz sağduyulu insanın üzerinde ağlamaktan utanmıştı. Ama gene de ağlıyordu. Aşağıda, dedesi Savinien, heyecandan taş kesilmişti. Yitik çocuğun gökten düşmesi ona öylesine açıklanmaz bir şey gibi geliyordu ki ona anlamsız gözlerle bakıyordu.

— Aşağı in küçük, diye bağıırıyordu kadınlar. Sana sıcak şarap vereceğiz.

Dede hiç bir şey söylemiyordu; heyecandan nutku tutulmuştu. Durmadan bacakları dalların arasından sarkan torununa bakıyordu. Gatz'o da bulunduğu daldan, ağlayarak ona bakıyordu.

Ağacın dibinde duran ileri gelenler, belediye başkam, papaz, noter, doktor, bir daire oluşturmuşlar, aşağı inmeye cesaretlendirmek için çocuğa gülümsüyorlardı.

Sakinimli nineler:

— Yavaş, yavaş, diyorlardı, bir yerini kırma sakın deli oğlan.

Ve erkekler başlarını sallayarak Savinien Dede'yi kutluyorlardı.

— Bakın, diyorlardı, nasıl da becerikli. Sincaptan daha hafif.

Gatzo ağaç gövdesinde kayarak aşağı, belediye başkanının önüne inince, herkes derin bir «oh!» çekti.

Belediye başkanı iyi bir insandı. Mathieu Varrille'di (Matyö Variy) adı. Onun gibisi görülmemiști daha. Bu nedenle, kalabalığa dönüp, «Ona sıcak şarabı ben sunacağım», diye ilân ettiği zaman

hiç kimse şaşırmadı.

Üç yüz insan hoşnutlukla mırıldandı.

Ve belediye başkanı konuşmasını sürdürdü:

— Haydi marş marş, çocuklar! Ama yürüyüş sırasına göre: önce çocuklar, sonra kızlar, kızlardan sonra, kadınlar ve en arkada da bütün seçmenler.

Daldığı uykudan uyanan kuru bekçisi davulunu alıp başa geçti.

Belediye başkanı onun arkasında duruyordu. Onun sağında da Savinien Dede. Solunda artık yatışmış olan Gatzö. Başkan onları ellerinden tutmuştu.

Onların arkasında tek sıra halinde köyün beş ileri geleni yürüyordu: papaz, noter, doktor, deniz kurdu ve şube memuru.

Onların arkasında köylüler vardı. En başta küçükler. İlk sırada, mavi gözleri ve küçük saç kuyruğuyla Hyacinthe görölüyordu. Ciddi ciddi önüne bakıyordu.

En arkadan yaşlılar geliyordu.

Korucu yaşlı elleriyle ağır ağır davul çalıyordu. İlerlemiş yaşına karşın değneklerinin ucuyla en şakrak yürüyüş havalarından birini çalıyordu. Müziğin havasına ayak uyduran herkes sanki sıçarmışçasına yürüyordu.

Yüzleri ıslık ıslık, hepsi önümden geçip gittiler. Kolkola girmiş olan kızlar, sallanarak, mutluluk içinde şarkı söylüyorlardı.

Yaşlı kadınlar:

— Elli yıldır böyle şenlik görmedik! diyorlardı.

Yaşlı erkekler başlarıyla onaylıyorlardı.

Gençler olur-olmaz gülüyorlardı.

Sıralar geçince köpeği gördüm. İzlemeye alış-

kın tavrıyla, ağzında kase, arkadan geliyordu. En arkadaydı, ama bundan hoşnut olduğu anlaşılıyordu.

O da geçip gitti ve ben yalnız kaldım.

Gatzo da dahil olmak üzere kimse farketmemişti beni. Gatzo, belediye başkanının görkemli elini saygıyla tutmuş, bu onura kendini kaptırılmış görünüyordu. Beni farketmişti mi? Belki hiç bir şey görmüyordu, çünkü o gece, geçitin kralıydı o. Ama onu gören ve seven benim yüreğim acıyla kabarmıştı, gözlerim yaş doluydu.

Şenlikten geriye okulun boş sıralarından ve perdesinin üzeri eşek resimli küçük, bez sahneden başka bir şey kalmamıştı.

Karaağacın dalına asılmış olan lâmbalar birer birer söndüler; sütümsü gökyüzünde ay tepelerin arkasında batmaya başlamıştı.

Kendimi öylesine yalnız, mutsuz hissediyordum ki ne yapacağımı bilemiyordum.

Sahnenin arkasında, söndürmeyi unuttukları bir fener vardı. Titreyerek yanıyor ve görünmez yalımının ışığı ince çatının üzerine zayıf ve gizemli bir ışık tacı yayıyordu.

Beni hemen büyüledi. Ona doğru ilerlerken, tiyatronun yanından zayıf bir adam çıktı.

Boyu beş çatıdan daha yüksekti, küçük sahnenin dikmelerine gevşekçe yaslanıp, alanı büyük bir dikkatle incelemeye koyuldu.

Beni gördü. Bargabot'ydu bu adam.

Ama istifini hiç bozmadı.

Hemen kaçtım oradan.

PASCALET'NİN YALNIZLIĞI

Sandalın demirli olduğu yere nasıl ulaştım bilmiyorum. Koştuğum ya da yürüdüğüm sürece hiçbir şey hissetmemiştim. Ama su kıyısına varınca, olağanüstü bir sessizlik ve yalnızlık duygusuna kapıldım.

Sular kımıltısız duruyordu, hava da öyleydi. Sular kurşundanmış gibiydi. Kamışların arasında yalnız bir yıldızın parıldadığı görünümü ıslak bir örtü sarmıştı. Ay sanki başka bir dünyaya konuk gitmişti. Bu kederli suların ortasında ada bir karanlık teknesi gibiydi. Bana öylesine bir korku veriyordu ki sandalın demirli bulunduğu kıyıda kal-

mayı göze alamadım. Demir aldım ve ağır sırığa abanarak katı topraktan ayrıldım.

«Madem ki her şey bitti, dedim kendi kendime, belli-belirsiz bir şekilde, en iyisi sandalı akıntıya bırakmak.»

Ama sandal ancak kısa bir süre sürüklendi. O gece, ölü suların yüzeyine hiç bir akıntı erişemiyordu. Sandal kıyıdan uzaklaşarak, kendini iten zayıf gücün eriyip yok olduğu büyüsel bir uyuşukluğun içinde ilerledi.

Bir örtüye sarınıp kayığın dibine uzandım.

O andan itibaren, artık yazgımı bekliyordum. Durgun sular dünyasındaki son uyku gecemin olduğunu çok iyi biliyordum. Bu nedenle, sandalımın dibine sırt üstü uzanıp, korkutucu düşlere karşın bunca dinginlik ve bunca erince kavuştuğum durgun suyun gece kokusunu tahtaların arasından içime çeke çeke öteki gecelerin uykusuna benzer bir uyku uyumak istiyordum.

Uyandığım zaman güneş çoktan yükselmişti. Daha gözümü açmadan sandalın içinde bir başkasının bulunduğunu anladım.

Yüzümün üzerinden güzel bir kahve, sıcak ekme ve neşeli pipo kokusunun geçtiğini duyum-sadım.

Gözlerimi açmadan:

— Bargabot, dedim, saat kaçta yola çıkıyoruz?

Bargabot:

— Biraz sonra! dedi. Kahve içtikten sonra açılacağız.

Kalktım.

Pruvada, ağzında uzun piposu, bir ocağın (kim

bilir nereden bulmuştur) önüne çökmüş olan Bargabot bir toprak kâseye dikkatli dikkatli sıcak kahve dolduruyordu.

— Yaklaş, evlât! diye bağırdı. Uykudan uyanınca insanın içini ısıtır, gözünü açar.

Kendisi hoşnut bir hava içinde kahve içiyordu. Yemek hazırlamak konusunda becerikli, yabani insanlara özgü o sert ellerini ekmeğin üzerine yaymıştı.

Kahve biraz yüreklendirdi beni.

Sordum:

— Martine Hala n'apıyor Bargabot?..

— Martine Hala seni bekliyor.

— Ağladı mı?

— Ağladı.

Bu içimi çok rahatlattı.

Bargabot konuşmasını sürdürdü:

— Baban ancak hafta sonuna doğru dönecek.

«Tanrıya şükürler olsun!» diye düşündüm.

İşler yolunda gidiyor gibiydi. Yüreklendim:

— Benim için korktun mu Bargabot? diye sordum.

Bargabot şaşkın şaşkın yüzüme baktı:

— Vay canına! diye bağırdı; ama bunun nedenini açıklamadı.

Bakışlarından, sesinden, kısacası, benden oldukça hoşnut olduğunu kestiriyordum.

Ama yola çıkacağımızı bildirdi. Ancak o zaman demir attığım yerin ben uyurken değişmiş olduğunu farkettim.

Durgun kolun, ırmağın akıntılı yatağından sadece oldukça durgun bir denizkulağıyla ayrılmış olan bir başka noktasına demir atmıştık. Sazların

arasından ırmağın, pırıl pırıl, hızla aktığını görüyordum.

Sandalın güçlü gövdesinin yanında, peleme denilen küçük bir ırmak kayığı sallanıyordu.

Hemen hemen bir hiç. Altı tahta, hepsi bu. Oturaçak yer yok, ama iki kocaman kürek var, bir de yelken direği.

— Bin, dedi Bargabot. Senin sutavuğunu burada bırakıyoruz! Bu akıntı için çok ağır. Sonra gelip alırım.

İstemeye istemeye tekne değiştirdim.

— Baş tarafa geç, diye bağırdı.

Dipte oturmak zorunda kaldım.

— Yel iyi, diye belirtti hoşnutlukla.

Ve yelkeni açtı. Eskiydi, yamalıydı yelken; ama, rüzgârla dolunca birden şakladı. Bunun üzerine tekne suya doğru yattı, su küpeşteyi yaladı ve yol almaya başladık.

Çıplak gövdeli Bargabot iki küreği yakalamış, iki koluyla var gücüyle çekiyordu. Kimi zaman sular dirseklerimi ıslatsalar da tekne su akıntısında hızla ilerliyordu. Akıntının ortasında, yelkenin ağırlığıyla, alabora olmasından korkuyordum. Ama dayanıyordu. Kaygısız Bargabot, elde kürek, arkada rüzgâr, ırmağın güçlerine kafa tutuyordu. Karanlık burgaçları yarıyor, baş kış kuruyor, bol bol sallanarak dalgalı suları aşıyorduk. Herşey kıvanç içindeydi: Bargabot, havalanmış dalgalar, uygun rüzgâr, kuşların çizdiği gökyüzü, sular ve parlak mavi tepeler arasında, sabahın erken saatlerinde, güneşte ısınarak tüten kıyı topraklarının tozarması. Acılarımı biraz olsun unutmuştum, kıyıda deli gibi esen yelle kendimden geçmiş kendimi

rüzgâr içmenin zevkine bırakmıştım.

Öğleye doğru sol kıyıya yanaştık. Bargabot bir ördek vurdu. Çakmak taşıyla çalışan korkunç bir silâhı vardı: uzun namlulu bir ördek tüfeği. Ateş edilince, havaya kırmızımsı kıvılcımlar, güherçile ve ateş kokan duman saçıyordu. Dumandan göz gözü görmüyordu ama güzel kokuyordu.

Geceyi açık havada geçirdik.

Ertesi gün bir gün önceki gibi yol aldık; ama kıyılara daha yakın ve durgun sularda.

Akşama doğru ada göründü. Bargabot az konuşuyordu. Bununla birlikte, bana adayı gösterecek:

— Hesapları tamam küçük. İyice korktular, dedi.

Ve kibarca ördek tüfeğini okşadı. Kendinden iyice hoşnut olduğunu sanıyorum.

— Kimse kalmadı mı? diye sordum.

Başını salladı ve sustu. Bir şeyler sakladığı izlenimi uyandı bende. Ama ona soru sormaya çekiniyordum.

Adayı çark ettik ve ağır ağır kıyıya yanaştık. Akşam inerken eve vardık.

Bahçeyi geçtik. Taraçanın asma çardağının altında bir lâmba yanıyordu. Masayı aydınlatmıştı. Masa hazır; bembeyaz masa örtüsü, üç tabak, bir su testisi, iki şarap sürahisi. Ekmek kocaman bıçağıyla birlikte sepette duruyordu. Kızarmıştı. Açık kapıdan mutfak fırını görünüyordu, üzerinde duran iki toprak tavada, iki kocaman tencerede ağır ağır bir şeyler pişiyordu.

Ateşin önünde Martine Hala görünüyordu. Eski bir koltuğa oturmuş, beyaz önlüklü, pike başlığı

çenesinin altında düğümlü, elleri dizlerinin üzerinde, hareketsiz ve ciddi, akşam yemeğinin başında duruyordu. Esmer yüzünde kendine güven okunuyordu. Kaçak çocuğu bekliyordu. Belki de her akşam bu ateşi yakmış, akşam yemeğini hazırlamış, masayı kurmuş, bu lâmbayı çardağın altına asmış ama cesaretini yitirmemişti.

İşte gelmiştim. Benim için sevgiyle pişirilen güzel kokulu yemeğin önünde baba evimin temel direği gibiydi o. Hiç kuşkusuz, bu tür ciddi şeyleri anlamayacak kadar küçüktüm, ama kanımdan gelen bu dikkatli ve sadık, yaşlı kadından yayılan neredeyse dinsel bir duygu içimi allak bullak ediyordu.

O zaman kendimi tutamayıp hüngür hüngür ağlamaya başladım. Sesimi duydu ve beni usulca yanına çağırdı:

— Pascalet, yavrucuğum, gel de öpeyim seni.

Hıçkıra hıçkıra mutfağa girdim.

Bargabot, tüfeği elinde eşikte kaldı.

Kendimi Martine Hala'nın göğsüne bıraktım. Bana tatlı sözler söylüyordu. Ocağın ve tencere-lerin önünde sevgiyle kucaklaşıyorduk. Hiç kuşkusuz sabahtan beri pişmekte olan kekikli ve bol baharatlı yemeğin yükselen buharı beni yatıştırıyor ve giderek gevşetiyordu. Ağlarken acıkmıştım.

Yemeğimizi güzel güzel, sessizce yedik. Bundan sonra, yatmaya gittim, ama Martine Hala bekledi.

Bargabot geç gitti. İki uzun süre fısıltıyla bir şeyler konuştular. Lâmbayı söndürmüşlerdi, taraçada konuşuyorlardı.

Yukardan, açık pencereden, bir mırıltı gibi bo-

ğuk seslerini duyuyordum. Hiç kuşkusuz beni konuşuyorlardı. Başımda bekledikleri için korkusuzca uyuyabileceğimi düşünerek daldım.

Annemle babam bir hafta sonra döndüler. Sizin de kestirebileceğiniz gibi, Martine Hala benim serüvenden hiç söz etmedi. Ama aile gelenek ve göreneklerine uymak için herşeyden bol bol yakındı. Annem ve babam, özellikle evin yönetimini ona bırakıp bir yere gittikleri zaman o böyle yakınıp dursun isterlerdi. Bilirdik bunu. Hiçbir sakıncası yoktu bunun. O da bilirdi; ama yakınma ve sitemlerin kutsal töreninin tam olarak yerine getirilmesi gerekiyordu.

Düzensizliğin nedenleri arasında benim de payım vardı.

— Uykusu pek düzenli değil, diye ileri sürdü Martine Hala. Çok kitap okuyor. Bu da sınırlarını bozuyor çocuğun.

— Gerçekten de çok okuyor, diye doğruladı kanağan babam.

Sonra bana dönerek:

— Pascalet, eğlenmek gerek. Senin yaşındaki insan eğlenmelidir, dedi.

Nabzımı tuttu. Hızlı atıyordu. Dilimi çıkarttı. Beyazdı.

Annem endişelendi.

— Biraz sıkıntılı, dedi babam. Hiç kuşku yok! Hep oturuyor!..

Kitaplarımı elimden alıp sinameki verdiler. İstemeye istemeye içtim, ama katlanmaktan başka çıkar yol yoktu. Sonuç olarak, katlanılmayacak bir şey değildi.

Martine Hala, gönlümü almak için, gizlice pişirdiği ballı çörekler getirdi.

Bununla birlikte, bu ishal yapıcı ilacın kullanımını beni neşelendirmek şurda dursun, varlığımın en önemli bölgelerinde anlaşılmaz yıkıntılara yol açtı. Çünkü herkes kendisine göre bir açıklama yapıyordu. Babama göre derdim karaciğerdeydi. Aneme göre dalak; Martine Hala'ya göreyse akciğer. «Zor soluk alıyor, diyordu. İyi dinleyin. Durmadan iç çekiyor.» Durmadan iç çektiğim doğrudu, belki bitkinliktendi, belki başka bir şeydendi, ama bizimkiler gibi ben de bilmiyorduk nedenini. Tanımlanmaz bir sıkıntıydı.

Bir türlü tanımlanamamasına karşın durmadan çoğalıyordu.

Kitaplarımı geri verdiler. «Eninde sonunda, di-

ye homurdandı babam, gereksinim duyuyorsa, okusun!» Ama okumadım. Canımı sıkıyorlardı.

Haziran ayına girdik. Hazirandan temmuza, meyveden hasada geçtik, havalar olağanüstü güzellikteydi. Serin sabahlar, aydınlık geceler, hafif güneş ve güzel akşamlar. Ağustos ayında bile, yaz mevsimi, kaynakların bir gün bile kurumadığı kırları, yakıp kavurmadan ısıtıyordu.

Ama ben bitkinleşiyordum. Tanımlanmaz bir can sıkıntısı bütün varlığımı ağırlaştırıyordu. Günler uzun geliyordu. Harman yerinin çevresinde, meyve bahçesinde, yaşlı çınarların altında aylak aylak dolaşıyordum.

Kimi zaman, evden ve çevresinden usanıp, hendeğin kıyısındaki yola oturmaya gidiyordum. Ve orada, isteksizce bekliyordum.

İsteksiz ve umutsuz. Kim olursa olsun birinin gelmesini isterdim: postacı, bir hayvan, bir köpek, belki bir eşek...

Bargabot artık eve gelmiyordu. Ne olmuştu ona? Kimse konuşmuyordu ondan. Yokluğu gözden kaçıyordu. Ama bununla birlikte, özellikle sıcak aylarda, haftada bir kez balık getirirdi bize. Oysa şimdi Bargabot ortalıkta görünmediği halde hiç kimse endişelenmiyordu yokluğundan.

Ama ben düşünüyordum onu ve düşünmek uyumama engel olup kederlendiriyordu beni.

Bu hüznün eylül ayında iyice arttı. Üzüm neşelendirmedi beni. Bağ bozuldu, salkımlar kocaman teknelerde kaynadı. Ansıdığımıza göre bizim evde böylesine çok üzüm kaynatılmamıştı.

Çok verimli bir yıl olacağına benziyordu, çünkü ekim ayı kuru geçmiş, kasım ayında da pek az yağmur yağmıştı. Irmak taşmadı, suları uslu durup topraklarımızı basmadı, tarlalarımız bu sayede kolayca sürüldüler.

Ama ailemin başına konan bu mutluluklar benim üzüntümü dindirmiyordu.

Öylesine dalgındım ki, doğal olarak insanları neşelendiren o çok sert ve yakıcı Noel soğukları bile hiç dokunmadı bana. Uzun, can sıkıcı, üzgün bir kış geçirdim.

Sık sık Gatz'o'yu düşünüyordum. Neredeydi acaba? Kimi zaman, gün batımında, bir fırtınanın içinde üçgen biçiminde uçan ördekler geçiyordu. Yabanıl çığılıkları etkiliyordu beni.

Beni böyle sessiz gören annem-babam da suskun olmuştu. Her yola baş vurmuşlar ama etkili olamamışlardı. Bu nedenle düşünüp duruyorlardı.

İlkbahar geldi: ılık rüzgârlar, mevsim kuşlarının ilk uçuşları ve ıslıkçı karatavuk. İçimi çekiyordum. Ama hoşnutluktan mı yoksa kederden mi pek iyi bilemiyordum.

— İçini çekiyor, diyordu Martine Hala, ama belki de ilkbahar iç çekmesidir. Ben de içimi çekiyorum. Bu kadar kocadığım halde, nisan ayında hâlâ iç çekiyorum.

Bana iyi göz-kulak olabilmek için odamın yerinin değiştirilmesini sağladı, alt kata onun odasının yanındaki odaya geçtim.

Bazan, ince bölme duvarının arkasında, mısır yaprağı doldurulmuş ot yatağımında kımıldadığımda, uyanık mıyım, yoksa uykumda mı kımıldadım anlamak için adımla sesleniyordu bana. Uykusu

son derece hafifti. Bu nedenle onu uyandırmamak için, geceleyin uyumadığım zaman yatağında kırmıldamamaya çalışıyordum, çünkü yaşlı ve çalışkandı o. O zaman, bir yaşam damarı gibi, soluk alıp verişini dinliyordum.

Uyuyordu.

Bir gece bir düşünme gördüm. Düşüm şöyleydi:

Daha yeni uyumuştum. Hiç kuşkusuz uyanık değildim, ama henüz uyumamıştım, hiç değilse tam olarak uykuya dalmamıştım. Çok iyi biliyorum, çünkü pencere pancurlarımı aralık bırakmışlardı, aralıktan iki yıldızın parıldadığını görüyordum. Pancurlarım, giderek ağır ağır, daha çok açılıyor ve gökyüzü genişledikçe odamı daha çok yıldız dolduruyordu. Bu istilâ bir süre sonra öylesine genişledi ki odanın duvarları yok oldu ve çevremi gökyüzü sardı. Yavaş yavaş yıldız ve billûrdan pırıl pırıl, garip bir görünüm oluştu. Aşağıdan görünmez yalımlarla gizemli bir şekilde aydınlatılan, ışıltılı bir gece ırmağının dibiydi bu. Solgun ışığı, su bitki ve hayvanlarının gizli ve devingen dünyasını sarmıştı. Adaların köklerinin ağır ağır soluk aldıklarını görüyordum; bu adalardaki devsel ağaçların gövdeleri sular ülkesinin derinliklerine sanıldığından çok daha fazla iniyordu. Fosfor kabuklu canavarlar gizli sığınaklarından dışarı çıkıyordu; kimilerinin, dikenli başlarının tepesinde, kırmızı ve yeşil işaret ışıkları vardı. Bu canavarlar, devsel suyosunlarının, miriyofil çiçeği açmış çayırların arasında, yırtıcı tavırlarıyla rahatça dolaşıyorlardı. Bazan, bir akıntı, sütümsü gövdeli, biçimleri değişken, hemen kaybolan dağınık bir ışık çı-

kartan inanılmaz yaratıklar getiriyordu. Saydam kabuklu, görülmedik mühre boncukları kırılğan mercân ormanlarında yüzerken, bu canlı yıldızların mavi renkli beş kolları üzerinde ağır ağır hareket ettikleri görülüyordu...

Düşümde ortaya çıkan bu dünya uykumu te-
dirgin ediyor ve bütün gücümü yitirmiş durumda,
bu dikkatli ve kötü niyetli canavarların beni her
yerde gözetledikleri bu gerçek dışı yerlerden kaçıp
kurtulmak istiyordum. Bu isteğim çok güçlü olma-
lıydı (ya da gökyüzü yardımına koşmuş olmalı),
çünkü bu aldatıcı biçimler düşümden yavaş yavaş
silindiler, onların korkunç ve acımasız biçimlerinin
yerini, ağır ağır, bildik tanyeri, bir sabah göğü ve
dostum ırmağın üzerinde tembel tembel aktığı kır-
ların ilkbahar görünümünü aldı. Mutluluk içinde bil-
diğim kırlarda dolaşmaya başladım: sazlık ada, ya-
lıyar, kaynağın sızdığı kıyı, meşe ormanı. Burada
her şeyden hoşlanıyordum; kuşlardan, çiçeklerden,
özgür yaşamdan, özellikle, durgun sular dönemin-
de, durup, sık sık saydam suları seyrettiğim (ansı-
yorum bunu) kayalıklı küçük koydan, hepsinden,
hoşlanıyordum.

Ayrıcalıklı bir yerdi burası. Billûr kayalar do-
ğası orada dingin suların arındığı tertemiz yatak-
lar oluşturmuştu.

Saydamlıkları öylesine inceydi ki ışık sanki
gökyüzündeymiş gibi kolaylıkla dolaşıyordu, güneş
derinlikleri gülümsetiyordu. Yabanıl kumsalda,
mavi somaki, pembe mermer, çizgili küçük çakıllar
görünüyordu. Kayanın altında, yassı çakılların
arasında, saydam bir mühre boncuğunu gizlice bes-
leyen bir su damarının belirtisi olan bir hava ka-

barcığı ortaya çıkıyordu. Yağmurların, kışın tepelere yağın karların katkısıydı bu. Bu bozulmamış yerde, bu küçük ırmağa, bu benzersiz arılığını, kaynak suyu kokusunu veren buydu.

Bu nedenle su hayvanları hep buraya geliyordu. Buranın onlar için bir sığınak, oyunlarına ve eğlencelerine ayrılmış sıvı bir bahçe olduğunu düşünüyordum. Hiç olmazsa burada birbirlerini yutmazlar gibi geliyordu bana...

Bir su düğüneğinin altında, bir yarısaydam karides cbası yaşıyordu. Hem ekingen, hem de alışkan olan bu oba en küçük bir hareket karşısında hemen gözden kayboluyordu.

Bazan, suların serinliğine kapılan bir alabalık yavrusu kabuğın içinde mola veriyor; gezintiye çıkılmış gümüş renkli inci balıkları sevinç içinde kıpırdayarak oyalanıyorlardı. Arada sırada benekli iskorpit balığı parlak zırhını göstermeye geliyordu. Av bölgesini yitirmiş altın sedefli bir sazan bu saydam sulara girecek olsa, kararsız kararsız bir araştırma yapıyor ve az sonra, daha zengin alanlara gitmek için bu küçük mineral dünyadan kaçıyor. Bu suların gediklisi, duru derinliklerin dostu bir yeşil kurbağa, dört bacağını da açarak dalıyor, ince kumlara kadar indikten sonra, tekrar yemyeşil yüzeye çıkıyordu. Zarif boynunu suyun yüzeyine bırakıyor ve kımıltısız yüzümden büyülenmiş görünen altın gözleri mutluluktan donup kalıyordu...

Düşümde ele geçirdiğim bu çift devinimsizlik dağıttı onu. Gerçekten uyudum.

Bir süre sonra birisi pencereyi tıkırdattı. Uyandım.

Korkmadım korkmasına ama yüreğim hemen çarpmaya başladı.

«Bu odur, dedim kendi kendime. Döndü.»

Yatağımdan atlayıp pencereye koştum.

— Gatzö, sen misin? diye sordum.

Bir ses adımı mırıldandı, biraz boğuktu, ama tanıdım onu.

— Sana anlatacak bir yığın şey var, dedi Gatzö.

Martine Hala odasında göğüs geçirdi.

— Bekle, dedim Gatzö'ya. En iyisi kuyunun oraya gidelim.

Dışarı çıktım.

Kuyunun yanına gittik. Hava güzeldi.

Ilık ve kokulu çayırların bir ucundan ay sessiz sessiz yükseliyordu.

O zaman Gatzö konuşmaya başladı.

Bütün serüvenini anlattı.

Heyecan içinde dinledim onu. Birden sustu.

— Peki sonra? diye sordum ona.

Sorumu kesmeden yanıtladı:

— Savinien Dede öldü.

Elini tuttum.

Bu sırada Martine Hala pancurları usulca açtı.

Bizi gördü mü?..

Bana seslendi:

— Pascalet, yavrum, kiminle konuşuyorsun?

Farkına varmadan ayağa kalktım ve Gatzö'yu eve doğru sürükledim.

— Hay Allah! diye bağırdı Martine Hala, biri mi var senin yanında?

— Arkadaşım Gatzö, dedim.

Gürültüyle soluk aldı:

— Ah! Yaban yaban kokuyor.
Cesaretimi toplayıp yanıtladım:

— Kimsesi yok, Martine Hala.

Bir şeyler homurdandı.

Sonra:

— İçeri girsin; yarın tepeden tırnağa yıkarız
onu.

Gatzo girdi.

Martine Hala şamdanı yaktı.

Gatzo'yu görünce:

— Güçlü bir çocuk bu, dedi. Açık yürekli gö-

rünüyor. Yarın babana bahsederiz.

Söylediklerini hiç kimse bilmiyordu. Babam yumuşadı. Gerisini Tanrı yoluna koydu.

Gatzo böylece kardeşim oldu.

Öyküsüne gelince, belki, bir gün anlatırım size...

S O N

ÇOCUK VE IRMAK

Henri Bosco

CAN YAYINLARI
GENÇLİK DİZİSİ

DOST KİTAPLAR

Türkçesi
ÖZDEMİR İNCE

Resimler
SAADET CEYLAN